

Aan de leden van de gemeenteraad

uw brief van: Maurik, 8 mei 2024
uw kenmerk:
ons kenmerk: Z.059526/D.186777
behandeld door: J. van den Beemt
bijlage(n):
onderwerp: Inventarisatie Lokaal eigendom en financiële participatie in Rivierenland

Geachte raadsleden,

In deze raadsinformatiebrief informeren wij u over de inventarisatie naar lokaal eigendom en financiële participatie bij zon- of windprojecten in Rivierenland.

Aanleiding

Lokaal eigendom gaat over meedoen en zeggenschap voor de lokale omgeving, de verdeling tussen de lusten en de lasten en de verdeling van de opbrengsten van de zonneparken en windmolens. Lokaal eigendom is daarmee een aanpak die bijdraagt aan de maatschappelijke acceptatie voor de realisatie van zonneparken en windmolens.

In het Nederlandse Klimaatakkoord (2019) is afgesproken om te streven naar 50% lokaal eigendom. De meeste RES-regio's hebben dit voornemen overgenomen in hun Regionale Energiestrategieën. Zo ook wij binnen RES FruitDelta Rivierenland met ons [RES 1.0 bod](#) dat we medio 2021 hebben vastgesteld.

In 2023 is er door ons RES-team een [voortgangsrapportage](#) opgesteld. Daarbij werd geconstateerd dat lokaal eigendom een succesfactor is bij het realiseren van duurzame energieprojecten, maar ook dat er op regionaal niveau weinig zicht is op de invulling van de 50% lokaal eigendom bij projecten. Afgesproken werd daarom om hier extra aandacht aan te besteden. Het resultaat van die inventarisatie is een 'kennisdocument lokaal eigendom en financiële participatie in Rivierenland' (2024). Ook is er een kort filmpje gemaakt om de versterkende werking van lokaal eigendom op de gemeenschap in beeld te brengen. Met onder andere als voorbeeld het windproject van de windmolens bij Deil en de rol van Betuwewind daarbij.

Als Buren voldoen wij met de door vastgestelde participatiekaders zon en wind aan de gangbare onderdelen en is er geen aanleiding voor directe actie.

Doel inventarisatie lokaal eigendom

Elke gemeente binnen onze RES-regio heeft met lokaal beleid op eigen wijze invulling gegeven aan het begrip lokaal eigendom en de ambitie en aanpak hierin ingekleurd. Het doel van deze inventarisatie is om met het opgedane inzicht de daadwerkelijke realisatie van lokaal eigendom en/of financiële participatie, waar gewenst en nodig, te versterken door handvatten voor verbetering te bieden. De gemeente Tiel is bezig met het vaststellen van beleid en de provincie werkt op dit moment aan het actualiseren van het windbeleid. Zij kunnen daarom de bevindingen meteen meenemen in het nieuwe beleid.

Kennisdocument lokaal eigendom en financiële participatie in Rivierenland

Het kennisdocument geeft antwoord op de vraag wat lokaal eigendom en financiële participatie nu precies is en wat de inventarisatie binnen Rivierenland aan bevindingen heeft opgeleverd. De inventarisatie is langs twee sporen gevoerd:

- A. Wat is er in Rivierenland op dit moment aan beleid ten aanzien van lokaal eigendom en financiële participatie? Een overzicht hiervan is opgenomen in bijlage 1.
- B. Wat is in de praktijk tot op dit moment in projecten aan financiële participatie en lokaal eigendom gerealiseerd? Deze gegevens zijn terug te vinden in bijlage 2.

Conclusies en aanbevelingen

Het kennisdocument benoemt een 9-tal conclusies en 14 aanbevelingen. De belangrijkste conclusie is dat op basis van de huidige cijfers en prognose het regionale doel van 50% lokaal eigendom op wind niet wordt gehaald. Wil de regio dit wel halen, dan zal actief ingrijpen en actie ondernemen nodig zijn. Dat is ook een aanbeveling richting de provincie wat de gemeente Buren betreft.

Daarnaast is een conclusie dat er geen eenduidig gebruik van woorden en definities gebruikt binnen de beleidsdocumenten van de verschillende gemeenten. En dat geldt ook voor de beleidsdoelen. Dat kan variëren van “we hechten er waarde aan” tot “50% lokaal eigendom is een harde voorwaarde”. Dit betekent meer regionaal dat een project mogelijk onder verschillende kaders kan vallen.

Ook de toetsing van het nakomen van de beleidsregels door ontwikkelaars is niet bij alle gemeenten goed geborgd. Met het oog op de ingang van de Omgevingswet begin dit jaar wordt het aanbevolen om het borgen van participatieprocessen en lokaal eigendom nog eens goed onder de loep te nemen.

Buren zal in ieder geval de afstemming van de te hanteren begrippen meenemen bij de actualisatie van het zon- en windbeleid in 2025 en de borging nagaan.

Vervolg

De RES Stuurgroep FruitDelta Rivierenland heeft kennis genomen van de rapportage en onderschrijft het belang van lokaal eigendom als belangrijke succesfactor van energie parken. De stuurgroep laat het aan de afzonderlijke gemeente(raden) over om te besluiten om actief werk te maken van de conclusies en aanbevelingen. Ook de klankbordgroep van raadsleden heeft de inventarisatie bestudeerd. Zij heeft aan het RES-team gevraagd of het mogelijk is om een woorden/begrippenlijst op te stellen, om tot eenduidige bewoordingen te komen binnen Rivierenland. Ook is gevraagd om concrete keuzes voor te leggen. Het RES-team werkt dit op dit moment uit. Dat kan dus meegenomen worden bij de genoemde actualisatie van het Burense beleidskader.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Buren,
de secretaris, de burgemeester,

H. Verhoef

H.M. Ostendorp

Bijlagen:

Bijlage 1: Kennisdocument lokaal eigendom en financiële participatie in Rivierenland
<https://www.resrivierenland.nl/wp-content/uploads/2024-kennisdocument-Lokaal-eigendom.pdf>

Bijlage 2: Wat staat er in het beleid van de gemeenten en provincie
<https://www.resrivierenland.nl/wp-content/uploads/Bijlage-1-Wat-staat-er-in-de-beleidstukken-Rivierenland.pdf>

Bijlage 3: Link filmpje: de versterkende werking van lokaal eigendom op de gemeenschap
<https://www.youtube.com/watch?v=lf2odR6GO8g>

Bijlage 1: Wat staat er over lokaal eigendom en/of financiële participatie in de beleidstukken Rivierenland

Gemeente	Document	
Buren	Beleidsplan zon en wind 2020	<p>De 50% lokale betrokkenheid in de vorm van lokaal rendement</p> <p>“Om ervoor te zorgen dat minimaal 50% van de opbrengsten van het nieuwe energielandschap ten goede komt aan voorzieningen, inwoners of ondernemers zijn er verschillende mogelijkheden (lokaal rendement) waar aan gedacht kan worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Planschade - Gebiedsfonds - Duurzaamheidsfonds - Omgevingsfonds - Financieel deelnemen ‘lokale participatie’ of ‘lokaal eigendom’ - Sociale grondvergoedingen - Regelingen voor omwonenden - Bijdrage aan het verbeteren van natuur <p>De voorkeuren en uitgangspunten voor lokaal rendement van Buren zijn nog in ontwikkeling, maar de gedachten gaan uit naar vergoedingen voor omwonenden/grondeigenaren, lokaal eigendom aan de hand van een coöperatie en een duurzaamheidsfonds. Aan de hand van deze instrumenten wordt lokaal eigendom gecombineerd met draagvlak voor duurzame energie en gemeente breed rendement. Het opwekken van duurzame energie heeft op deze manier meerwaarde voor omwonenden en voor de andere inwoners van Buren. Met het deel dat naar het duurzaamheidsfonds gaat kunnen bijvoorbeeld andere duurzaamheidsprojecten in de gemeente gefinancierd worden.” (pag. 6)</p> <p>Planonderdelen</p> <p>“Inrichting</p> <ul style="list-style-type: none"> - De initiatiefnemer presenteert een ontwerp inclusief een toelichting. - In het ontwerp en de toelichting laat de initiatiefnemer zien hoe de randvoorwaarden en aanwijzingen zijn verwerkt. - Een overzichtsplattegrond met doorsnedes is zeer gewenst, waar mogelijk aangevuld met tekeningen, fotobewerkingen of ander beeldmateriaal.

	<p>Participatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - De initiatiefnemer geeft aan voor welke vorm van participatie met de omgeving zij kiest en hoe belanghebbenden betrokken worden in het proces. - Op basis van de participatieladder beschrijft de initiatiefnemer de mate van betrokkenheid (informereren, consulteren, ad hoc of structureel betrekken, etc.). - De initiatiefnemer stelt het zonneveld voor 50% open voor lokaal rendement. In het plan is beschreven op welke manier dit gebeurt. <p>Beëindiging</p> <ul style="list-style-type: none"> - De initiatiefnemer geeft aan dat hij aan het einde van de termijn zorgt dat de zonnevelden worden opgeruimd en het gebied bij eventuele schade wordt hersteld. <p>Op basis van het uiteindelijke plan verstrekt de gemeente een vergunning.” (pag. 21)</p> <p>Uitgangspunten</p> <p>“In de klimaatvisie van Buren die in mei dit jaar is vastgesteld, staan een aantal voorwaarden voor het duurzaamheidsbeleid. Het gaat dan om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iedereen doet mee! - 50% lokale betrokkenheid in de vorm van lokaal rendement - We zijn actief deelnemer en geven als gemeente het goede voorbeeld” (pag. 25) <p>Participatie en lokaal rendement</p> <p>“Voor het realiseren van projecten zijn draagvlak en een goede communicatie naar omwonenden absolute voorwaarden. Daarvoor wordt ook een actieve inzet van de initiatiefnemer gevraagd en als gemeente zullen we er ook op toezien. Om het draagvlak te versterken wordt ook gewerkt aan lokaal rendement, daarbij wordt gedacht aan vergoedingen voor omwonenden en grondeigenaren, lokaal eigendom en een duurzaamheidsfonds.” (pag. 26)</p> <p>Samenvatting</p> <p>“Zelfs voordat een duurzaam energieproject start moeten inwoners en anderen bijvoorbeeld mee kunnen denken over de financiële opbrengst van een duurzaam energieproject. Of over de landschappelijke inpassing en het tegengaan van mogelijk negatieve effecten op mens en natuur in de omgeving.” (pag. 3)</p>
--	---

	<p>Participatiekader Duurzame Energie mei 2021</p>	<p>“Een initiatiefnemer die grootschalig duurzame energie wil gaan opwekken, moet in Buren een participatieplan maken. Omwonenden en anderen worden bij het opstellen van dat plan betrokken. Dat doet de initiatiefnemer voordat een vergunning wordt aangevraagd en voordat de gemeente een ruimtelijke procedure start. Aan de inhoud van het participatieplan verbindt Buren een aantal voorwaarden. (...) Als er duurzame energie wordt opgewekt, dan wordt die verkocht. Daarmee wordt geld verdiend. De samenleving in Buren moet mee kunnen delen in deze financiële ‘lusten’ van duurzame energie. Dit noemen we projectparticipatie of ‘lokaal rendement’. (...) Zo moet een ontwikkelaar van een groot duurzaam energieproject streven naar tenminste 50% lokaal eigenaarschap, vergoedingen regelen voor omwonenden én bijdragen aan een ‘Omgevingsfonds duurzame energie Buren’. Op die manier is de opwekking van duurzame energie ook ‘van en voor’ Buren. (pag. 3)</p> <p>“Naast dit participatiekader en de mogelijkheid van maatwerk gelden uiteraard altijd de wettelijk vastgelegde inspraakprocedures en de Inspraak- en Participatieverordening Buren (2011).” (pag. 4)</p> <p>“Het college kan op onderdelen gemotiveerd - en op basis van draagvlak bij betrokken partijen uit de samenleving - afwijken van de kaders die hierna genoemd zijn.” (pag. 4)</p> <p>Afdwingbaar of niet? ‘De vraag hoeveel beleidsruimte er is om te besluiten of (voldoende) procesparticipatie heeft plaatsgevonden is nog niet exact door de rechter in jurisprudentie bepaald. Planologische medewerking kan waarschijnlijk niet worden geweigerd enkel en alleen omdat er bijvoorbeeld geen sprake van 50% lokaal eigendom is. Als het participatiebeleid is vastgesteld, dan is dat wel een goede basis om dit soort eisen te stellen aan een initiatiefnemer.”(pag. 11)</p> <p>Lokaal rendement: financiële participatie “Het college beoordeelt aan de hand van het door een initiatiefnemer ingediend participatieplan, voorafgaand aan de aanvraag van een vergunning, of het proces rondom lokaal eigendom goed verloopt en of de omgeving daarbij voldoende betrokken wordt. Daarvoor wordt de gedragscode-plus uit hoofdstuk 4 gebruikt. Dit sluit aan bij de aankomende Omgevingswet waar een ‘omgevingsdialoog’ onderdeel is van het planproces. Als bij een initiatief het lokaal eigendom onder de 50% blijft, kan bij een aantoonbare inspanning van de initiatiefnemer het college gemotiveerd besluiten toch medewerking te verlenen. In dat geval zal de initiatiefnemer een grotere afdracht doen aan het Omgevingsfonds. Deze extra afdracht is vergelijkbaar met de jaarlijks verwachte opbrengst, die niet wordt uitgekeerd, omdat de participatie beneden de 50% blijft.” (pag. 15)</p>
--	--	--

	<p>Webpagina duurzame energie</p>	<p>Basisuitgangspunten “Dit participatiekader hanteert drie basisuitgangspunten voor ‘lokaal rendement’:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Maatwerk per project is mogelijk, draagvlak een vereiste. 2. Een uitvoerbare regeling die duidelijk is voor een breed publiek. 3. Zwaarste lasten, dan ook meeste lusten” (pag. 16) <p>Lokaal rendement “In Buren gaan we daarom uit van drie vormen van lokaal rendement. Per vorm staan de kaders hieronder uitgewerkt.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lokaal eigendom: iedereen in Buren kan profiteren. Initiatiefnemer stelt 50% van de investering open voor lokaal rendement (...) 2. Vergoedingen: meer nadeel, dan meer profijt voor omwonenden en grondeigenaren. (...) 3. Omgevingsfonds duurzame energie Buren: lokale zeggenschap. (...)Initiatiefnemer stort jaarlijks € 1 per MWh in het Omgevingsfonds. (...)”(pag. 16 en 17) <p>Omgevingsfonds Buren “Het geld in het Omgevingsfonds Buren wordt gebruikt voor projecten die de leefomgeving verbeteren. De (de onafhankelijke) stichting Omgevingsfonds Buren gaat met daarin inwoners uit de gemeente gaat beslissen over besteding van het geld van het Omgevingsfonds. We verwachten dat in 2024 de eerste projecten worden betaald uit het fonds.”</p>
<p>Culemborg</p>	<p>Windvisie Culemborg</p>	<p>Voorwoord “Ook aspecten als participatie in de ontwikkeling en exploitatie van windmolens, het op een rechtvaardige wijze verdelen van de lusten en de lasten en het creëren van waarde voor een gebied zijn thema’s die bij de planvorming voor windmolens een grote rol spelen. Maar om een beleidsmatige visie op windenergie met succes te kunnen implementeren, is het belangrijkste thema het draagvlak dat onder inwoners aanwezig is of kan worden bereikt. Zonder voldoende draagvlak is het implementeren van een beleidsvisie en het bereiken van gestelde doelen niet alleen onhaalbaar maar ook niet gewenst.” (pag. 4)</p> <p>Gedragscodex NWEA “Door de diverse (en soms tegenstrijdige) belangen is het helaas nooit mogelijk iedereen 100 % tevreden te stellen. Het gaat om een optimaal evenwicht tussen alle belangen en de wil om samen tot oplossingen te komen. Door te werken aan een sfeer van onderling vertrouwen kunnen verschillen worden overbrugd of</p>

	<p>geaccepteerd en kunnen afspraken over participatie en/of (financiële) compensatie worden gemaakt. De gemeente Culemborg verlangt van mogelijke initiatiefnemers voor de realisatie van windparken dat de gedragscode wordt gehanteerd.” (pag. 26)</p> <p>Burgerparticipatie “Deelname van inwoners aan windparken vergroot in hoge mate het draagvlak voor een windpark. Dit is ook de reden dat het college burgerparticipatie in de ontwikkeling, realisatie en exploitatie als voorwaarde stelt voor de realisatie van nieuwe windturbines. We hanteren daarbij een ondergrens van 50 %. De ondergrens van 50 % gaat over alle fases van een project, dus ontwikkeling, realisatie en exploitatie en betreft burgers en bedrijven die in Culemborg gevestigd zijn.” (pag. 26)</p> <p>Eerlijk delen van de grondopbrengst in het gebied “Grondeigenaren die aan een ontwikkelaar grond ter beschikking stellen voor de realisatie van windturbines ontvangen hiervoor in de regel een jaarlijkse vergoeding, de grondopbrengst. Dit kan over aanzienlijke bedragen gaan. Bewoners in de buurt van een gepland windpark zonder grondpositie of met percelen waar geen windmolen op geprojecteerd staat, hebben in principe geen onderhandelingspositie. Voor hen betekent de komst van een windpark wel de lasten niet de lusten. Om de waarde van het gebied (er zijn mogelijkheden om windmolens te realiseren, dit vertegenwoordigt een zekere waarde) ook voor deze groep bewoners tastbaar te maken stelt het college zich op het standpunt dat de grondopbrengst voor een windmolen mede ten goede moet komen aan bewoners in het gebied zonder grondpositie. Deze groep bewoners valt als volgt onder te verdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Landeigenaren met grond waarop geen windmolen gerealiseerd wordt; • Omwonenden (met of zonder grond in het gebied). <p>Uitgangspunt daarbij is dat alle landeigenaren en pachters in een nader te bepalen straal van minimaal 300 meter rondom een windpark samen bepalen hoe de grondopbrengst wordt verdeeld en dat de omwonenden een bedrag per huishouden ontvangen als hun woning binnen dat gebied ligt. De gemeente gaat er daarbij vanuit dat minimaal 20 % van de grondopbrengst beschikbaar gesteld moet worden voor de omwonenden binnen dat gebied.”(pag. 26-27)</p> <p>Duurzaamheidsfonds “Windmolens zijn in principe winstgevend. Bij veel windprojecten wordt een deel van de opbrengsten in een duurzaamheidsfonds gestort van waaruit nieuwe initiatieven op het gebied van duurzaamheid worden gefinancierd. Een dergelijk fonds moet ook in de Culemborgse situatie worden opgericht. Het fonds kan worden</p>
--	---

	<p>beheerd door een op te richten stichting, gevormd door inwoners van Culemborg, die binnen de nader te bepalen statuten van de stichting kan beslissen over de aanwending van het fonds. Uitgangspunt voor een dergelijk fonds is een richtbedrag, conform de gedragscode van de NWEA, van 50 eurocent per opgewekte MegaWattuur.”(pag. 27)</p> <p>Conclusies maatschappelijk</p> <p>“We hechten sterk aan het maximaal ten goede laten komen aan onze eigen gemeenschap van de (financiële) voordelen van een windproject. De gemeente zal slechts planologische medewerking verlenen aan een ontwikkelingsplan dat voldoet aan de eisen met betrekking tot participatie ‘substantieel eigendom van lokale burgers’, ‘de grondopbrengst wordt gesocialiseerd’ en ‘winsten komen ten goede aan een duurzaamheidsfonds’ en ‘burgers participeren in de ontwikkeling en de exploitatie van de windmolens’, zoals beschreven in hoofdstuk 4. De gemeente borgt deze eisen door voorafgaand aan een bestemmingsplanwijziging de eisen in een (anterieure) overeenkomst met de initiatiefnemer over een te komen. Zonder overeenkomst waarin deze eisen zijn geborgd zal de gemeente geen planologische medewerking verlenen. Aan een initiatief voor een windproject stellen wij een aantal eisen ten aanzien van participatie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De gedragscode van de Nederlandse Windenergie Associatie (NWEA) is van toepassing voor de initiatiefnemers van windenergie. 2. Er dient een substantieel deel van het windproject in eigendom van lokale partijen en inwoners te komen. Het ideaal is dat het gehele windproject eigendom is van de burgers en lokale bedrijven. Substantieel betekent tenminste 50%. Hierbij wordt gedacht aan Coöperatie Vrijstad Energie, waar alle bewoners en bedrijven in Culemborg lid van kunnen worden. 3. De grondopbrengst dient gesocialiseerd te worden zodat alle eigenaren in het gebied voordeel hebben bij de plaatsing van windmolens en niet alleen eigenaren op wiens grond toevallig een windmolen geplaatst wordt. 4. Een duurzaamheidsfonds dient gevuld te worden met de opbrengsten uit de windturbines. Met de opbrengsten kunnen maatschappelijk verantwoorde projecten ondersteund worden: projecten die maximaal ten goede komen aan de burgers en bedrijven van Culemborg. Gedacht wordt aan nieuwe duurzame energie projecten, of ondersteuning van verenigingen of bepaalde activiteiten. Hiermee vormt het duurzaamheidsfonds een vliegwiel voor de energietransitie. Dit duurzaamheidsfonds zal worden beheerd door een onafhankelijke entiteit, die bestuurd wordt door inwoners van Culemborg. 5. Wij hechten er belang aan om in de ontwikkeling van een windpark samen te werken met een lokale energiecoöperatie zonder winstoogmerk waarvan alle Culemborgers lid kunnen worden. Een dergelijke coöperatie kan een belangrijke rol spelen bij het verder opzetten van duurzame energie projecten. Daarnaast
--	---

<p>Neder- Betuwe</p>	<p>Klimaatnota 2021-2025</p>	<p>Participatie `Belangrijke voorwaarde bij de realisatie van zonne- en windenergieprojecten is de betrokkenheid van inwoners en bedrijven. Daarbij gaat het zowel om procesparticipatie als om financiële participatie. Vanuit de sector is voor zonneparken de Gedragscode Zon op Land opgesteld (november 2019). Voor windparken is de Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land (oktober 2020) van toepassing. Initiatiefnemers die lid zijn van Holland Solar en/of de Nederlandse WindEnergie Associatie hebben zich geconformeerd aan deze gedragscodes. Wij onderschrijven beide gedragscodes. Wij vragen aan alle initiatiefnemers die binnen onze gemeente werken aan de opgave om te komen tot hernieuwbare energie de van toepassing zijnde gedragscode te onderschrijven. Beide gedragscodes bieden een kader voor proces- en financiële participatie.”(pag. 11)</p> <p>Financiële participatie Lokaal eigendom “We streven er naar dat inwoners en bedrijven voor minimaal 50% eigenaar moeten kunnen worden van een zonne- of windpark. Doel van dit streven is het bevorderen van acceptatie en bewustwording van de noodzaak te komen tot hernieuwbare energie. Wij blijven ons inzetten om te komen tot één (of meerdere) energiecorporatie(s). Dit doen wij door inwoners op te roepen een dergelijke corporatie te vormen, het geven van advies en het ter beschikking stellen van ons netwerk.” (pag. 11)</p> <p>Vergoedingen “Wij vinden het belangrijk dat zonne- en windenergieprojecten mogelijkheden bieden voor bovenwettelijke financiële vergoedingen. Als indicatie van de financiële ruimte voor deze vergoedingen wordt een richtbedrag van 0,40 tot 0,50 euro/MWh aangehouden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsfonds • Omwonendenregeling (pag. 12) <p>Uitvoeringsprogramma energietransitie “de betrokkenheid van een ieder bij de energietransitie vergroten (participatie). Lokale inbreng en deelname in projecten vinden wij één van de belangrijkste voorwaarden voor onze gemeenschap om te komen tot een gedragen en succesvolle transitie. Indien een duurzame energiecoöperatie gestalte krijgt, willen we hieraan mede vorm geven en zeker in de beginfase, ondersteunen; uitgaande dat bewoners en bedrijven dit zelf trekken.”(pag. 4)</p> <p>Participatie zonne-energie</p>
---------------------------------	--	---

	Uitvoeringsprogramma Klimaatnota 2021 - 2025	<p>“We streven ernaar om 50% van de duurzame-energieprojecten in eigendom van lokale partijen te brengen. Daarnaast is het belangrijk om bij de voorbereiding en uitwerking van de projecten onze inwoners intensief te betrekken. We geven deze randvoorwaarden nadrukkelijk mee aan de marktpartijen die bezig zijn met uitwerking van plannen.” (pag. 8)</p> <p>Gebiedsfonds</p> <p>“We vinden het essentieel dat we uit de opbrengsten van zonneprojecten en windenergieprojecten een zogenaamd gebiedsfonds vullen. (...)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Opstarten en faciliteren van een gebiedsfonds; oprichten van één Stichting; 2) Werving en positionering van bestuursleden; 3) Jaarlijkse bestemming voor fondsmiddelen; meedenken en faciliteren.”(pag. 9) <p>Participatie Windenergie</p> <p>“We streven ernaar om 50% van de duurzame energie projecten in eigendom van lokale partijen te brengen. Daarnaast is het belangrijk om bij de uitwerking en voorbereiding van de projecten de bevolking intensief te betrekken. We geven deze randvoorwaarden nadrukkelijk mee aan de marktpartijen die bezig zijn met uitwerking van plannen.” (pag. 10)</p>
Tiel	Memo beleid wind en zon 2023	<p>Uitgangspunten zon- en windbeleid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helder proces mét participatie: initiatieven lopen een vast proces (Intaketafel –Omgevingstafel), participatie is daar een rode draad in; • Geografisch: alleen in bepaalde gebieden staan we initiatieven voor het opwekken van grootschalige zonne-energie toe. Windenergie alleen verkennen in de zoekgebieden RES. • Landschappelijke inpassing: een initiatief moet altijd goed in het landschap zijn ingepast; • Financiële participatie: de omgeving moet bij grote projecten financieel kunnen meedelen in of profiteren van de opbrengsten van de duurzame energieopwekking. We gaan uit van 50% lokale deelname in het project”(pag. 3)
West Betuwe	Raadsvoorstel beleidskader zon 2020	<p>Beslispunten</p> <p>“In te stemmen met beleidskader Zon.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. In te stemmen met de eis van minimaal 50 % eigenaarschap vanaf de ontwikkelfase. 3. In te stemmen met de opzet van de onafhankelijke beoordelingscommissie. 4. In te stemmen met de te volgen RO-procedure (projectprocedure). 5. In te stemmen met het aanpassen van besluit van de raad van 28 mei 2019, waarbij

	<p>grondgebonden zonneparken worden toegevoegd aan de categorieën waarvoor een verklaring van geen bedenkingen niet is vereist (= schrappen uit Besluit onder A 7.).</p> <p>6. In te stemmen met het principe van de tender van 300 TJ (overeenkomend met ca. 100 ha).</p> <p>7. In te stemmen met het feit dat alleen de nu bekende initiatieven mee mogen doen met de uitgeschreven tender.</p> <p>8. In te stemmen met het uitsluiten van zonneparken op bruikbare landbouwgrond.” (pag. 1)</p> <p>Argumenten bij In te stemmen met de eis van minimaal 50 % eigenaarschap vanaf de ontwikkelfase</p> <p>“2.1 Hieronder wordt verstaan het financieel risicodragend deelnemen in de ontwikkeling. Juist in de ontwikkelfase wordt er al gewerkt aan draagvlak, worden de contouren van het project bepaald en wordt er een flink deel van de profit verdiend. Betrokkenheid van burgers zorgt juist in die fase voor een open relatie met de omgeving. Een voorbeeld hiervan is de 7 windturbines in eigendom van de Burgerwindcoöperatie West-Betuwe.</p> <p>2.2 50 % eigenaarschap leidt tot een beter proces, meer financiële return voor de omgeving (de winst kan in het gebied worden gestoken) en daarmee voor draagvlak voor de noodzakelijke en ingrijpende energietransitie. Een grove inschatting laat zien dat er per ha per jaar ca. € 25.000 in het gebied ‘blijft’ als het eigendom van de zonneparken voor 50 % in handen komt van bijvoorbeeld een lokale coöperatie. Deels kan dat worden gerealiseerd door het laten uitvoeren van werkzaamheden door lokale bedrijven, maar ook door de instelling van het gebiedsfonds. Dus bij 100 ha en 50 % eigendom gaat het per jaar om een bedrag van € 1,25 M. 2.3 In het Klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord is het 50 % lokaal eigendom als streven opgenomen.”(pag. 5)</p> <p>50 % eigenaarschap van de omgeving vanaf de ontwikkelfase (dus risicodragend); Het initiatief betaalt een bijdrage van minimaal € 0,50/opgewekte MWh aan een Omgevingsfonds;</p> <p>Draagvlak</p> <p>Burgerparticipatie: Om draagvlak te creëren voor de realisatie van windturbines is het noodzakelijk om de burgers in een vroegtijdig stadium bij de besluitvorming omtrent de mogelijke locaties te betrekken. Maar dat niet alleen. Het moet de inwoners van de 3 gemeenten mogelijk worden gemaakt om financieel te participeren in de gerealiseerde windturbines, door bijvoorbeeld het mogelijk te maken dat inwoners ‘winddelen’ kunnen aanschaffen of korting kunnen krijgen bij de afname van stroom van de lokale windturbines. In welke vorm zal met de initiatiefnemers moeten worden onderhandeld.</p> <p>Duurzaam gemeenschapsfonds: dit fonds (als compensatie van de gemeenschap en voor</p>
--	--

	<p>Beleidskader Zon en Zon als Teeltondersteunende voorziening Windvisie 2013 gemeenten Tiel, Neerijnen en Geldermalsen</p> <p><i>(geen link beschikbaar)</i></p>	<p>draagkrachtontwikkeling) wordt gevuld door de initiatiefnemers en wordt beheerd door de gemeente. Het geld uit dat gemeenschapsfonds wordt beheerd door een werkgroep waarin inwoners, bedrijven, initiatiefnemers en de gemeente participeren. Als voorwaarde geldt wel dat het geld besteed moet worden aan de 3 P's (People, Planet, Profit). De werkgroep zal wel duidelijk omschreven criteria moeten worden meegegeven.</p> <p>Draagvlak en participatie</p> <p>17 . De Ontwikkelaars. zijn verantwoordelijk voor het betrekken van de omgeving in het projecttraject (ontwikkeling, bouw en exploitatie). In dat kader is ook 5% van de projectrechten om niet overgedragen aan de Burgerwindcoöperatie Geldermalsen-Neerijnen.</p> <p>18. De ontwikkelaars storten jaarlijks gedurende de periode dat windpark Deil operationeel is, met ingang van het jaar van ingebruikname van het windpark, een bedrag in een op te richten Omgevingsfonds. Ontwikkelaars volgen de huidige bovengrens van de NWEAgedragscode, zijnde 50 eurocent/UMwh.</p> <p>o Ontwikkelaars waarderen dat er vaart met het project wordt gemaakt, waardoor aanvraag van SDE+ in2017 mogelijk lijkt; een latere aanvraag brengt onder meer het risico met zich mee van een lagere of anders vormgegeven SDE+ waardoor de financiering van het project in gevaar zou kunnen komen. Ontwikkelaars zullen, mits uiterlijk één week voor openstelling van de SDE+ 2e ronde in2017 een Omgevingsvergunning voor Deil wordt afgegeven, waardoor SDE+ aanvraag nog dat jaar mogelijk is, een eenmalige extra bijdrage van € 50.000,-- in het Omgevingsfonds storten (uit te keren na het 1e exploitatiejaar). De bijdrage aan het Omgevingsfonds wordt dat eerste jaar dan als het ware verdubbeld.</p> <p>o De 50 c/MWh (bovengrens NWEA-gedragscode) geldt voor de periode van de SDE+-beschikking (15 jaar). In de periode daarna, zolang als de windturbines worden geëxploiteerd, wordt in elk geval de directe bijdrage aan bewoners in de omgeving gecontinueerd (zijnde maximaal de helft van het bedrag dat tijdens de SDE-periode in het Omgevingsfonds wordt gestort). Dit uitgangspunt geldt zowel voor Windpark Deil als Windpark Avri. Mocht de netto-opbrengst voor elektriciteit na de SDE-periode boven de 40 euro/MWh liggen, zal daarbovenop nog een extra bijdrage van 25 c/MWh aan het Omgevingsfonds worden gedaan voor andere activiteiten die vanuit het fonds betaald kunnen worden (zie voor de berekening bijlage 7).</p> <p>o De gemeenten hechten eraan dat het Omgevingsfonds in de eerste exploitatiejaren beschikt over een ruimer budget, zodat investeringen gedaan kunnen worden. Ontwikkelaars halen daarom uitbetaling van een deel van de bedragen die in het Omgevingsfonds worden gestort naar voren: één vierde van de geschatte bijdrage aan het fonds uit de jaren 1 1-15 van de exploitatie van zowel Deil als Avri wordt al in de jaren 2-5 in het</p>
--	---	--

	<p>Anterieure overeenkomst:</p> <p><i>(geen link beschikbaar)</i></p> <p>Tussenevaluatie beleidskader zon 2022</p>	<p>Omgevingsfonds gestort; in de jaren 11-15 zal dat bij beide windparken worden verrekend op basis van het werkelijk aantal gedraaide MWh (zie bijlage 7).</p> <p>o Gemeenten en Ontwikkelaars maken afspraken over de communicatie rond deze bijdrages.</p> <p>19. Het Omgevingsfonds zal worden ingezet voor het ondersteunen van projecten op het grondgebied van de gemeenten Geldermalsen en Neerijnen. De projecten dienen een algemeen maatschappelijk belang, komen de leefbaarheid ten goede en hebben lokaal draagvlak. Planschadevergoedingen komen niet ten laste van het Omgevingsfonds. Ook(boven)wettelijke aanpassingen in de bedrijfsvoering van windpark Deil worden niet gefinancierd uit het Omgevingsfonds.</p> <p>20.Ter uitvoering hiervan werken de ontwikkelaars in een participatieplan voor Deil en Avri in ieder geval de volgende zaken uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de wijze van organisatie van het Omgevingsfonds; - de aard van doelen waarvoor projecten kunnen worden ingediend; - de wijze waarop de projecten zullen worden beoordeeld; - de financiële aspecten van het Omgevingsfonds waaronder begrepen de verantwoording naar de ontwikkelaars en gemeenten; - concrete uitwerking van voorstellen waaruit duidelijk wordt op welke wijze de omwonenden profijt krijgen van beide windparken <p>Om de betrokkenheid bij en het draagvlak voor het windpark te vergroten, wordt in aanvulling op het gestelde in dit artikel in het participatieplan tevens aangegeven op welke wijze de omgeving in brede zin kan participeren in het project.</p> <p>21. Het participatieplan zal uiterlijk door de gemeenten moeten zijn ontvangen en zijn beoordeeld, voordat de colleges van B&W een voorstel voor vaststelling van het bestemmingsplan richting de gemeenteraad zullen vrijgeven.</p> <p>22. Gemeenten en provincie spreken de intentie uit tijdens de ontwikkeling, zich in te spannen medewerking te verlenen aan integrale planvorming in het gebied voortvloeiend uit het participatieplan, met als doel de leefbaarheid in ruime zin te bevorderen.</p> <p>Kanttelingen bij In te stemmen met de eis van minimaal 50 % eigenaarschap vanaf de ontwikkelfase</p> <p>“2.1 De ervaring lokaal en landelijk is dat nog lang niet alle commerciële ontwikkelaars de meerwaarde inzien van lokale samenwerking met burgers. Diezelfde ontwikkelaars beweren dan ook dat 50 % lokaal eigendom niet haalbaar is. 2.2 Het kan een keuze zijn van de gemeente om uitzonderingen te maken op die eis van 50 % lokaal eigenaarschap. Het is mogelijk dat projecten op een andere manier aantonen dat er een vergelijkbare</p>
--	--	--

		<p>maatschappelijke meerwaarde ontstaat. Dat kan bijvoorbeeld bij projecten die door lokale bedrijven worden opgezet waarbij al een sterke verbinding is met de regio. Dat levert een vergelijkbare meerwaarde op als het lokale eigendom. De beoordelingscommissie beoordeelt deze projecten.”(pag. 7)</p> <p>Invulling lokaal 50 % eigendom:</p> <p>“Als standaard verplichting is in beide beleidskaders ook opgenomen dat 50 % van het initiatief in eigendom moet zijn/ komen van de omgeving. Het uitgangspunt is dat dit vanaf de ontwikkelfase, dus risicodragend is, maar ook met medezeggenschap. In het Klimaatakkoord (2019) staat dit als een streven: West Betuwe heeft het als een voorwaarde in het vastgestelde beleid opgenomen.</p> <p>In deze definitie discussie spelen dus 3 elementen een belangrijke rol: 50 % eigenaarschap, de omgeving en de ontwikkelfase. Daar waar de energiecoöperatie initiatiefnemer is, is er geen twijfel over deze invulling, maar wel daar waar dat niet het geval is (geweest). We zien die discussie overal in het land. Er is zelfs jurisprudentie dat deze 50 % lokaal eigenaarschap niet afdwingbaar is. Om toch een nadere duiding te geven aan dit begrip, is een extern bureau opdracht gegeven om ons meer handvatten te geven om dit te kunnen beoordelen. Dat heeft geresulteerd in de volgende nadere duiding;</p> <ul style="list-style-type: none"> • 50 % eigenaarschap: in de geest van dit criterium wordt bedoeld dat de omwonenden (en dat is anders dan de grondeigenaar van het initiatief) worden betrokken. Dat kan in de vorm van een coöperatie, maar dan kan ook door het openstellen van 50 % van b.v. het totaal van de aandelen en een evenwichtige stemverdeling in de aandeelhouders vergadering. • De omgeving: in het Klimaatakkoord wordt gesproken over de 'lokale omgeving'. Door deelneming aan het initiatief open te stellen aan een beperkt aantal postcodegebieden wordt aan dit criterium voldaan. • Medezeggenschap: Om te komen tot een volwaardige invulling van zeggenschap en eigenaarschap is met name het winst- en stemrecht (transparantie) belangrijk. Relevant bij dit onderdeel is de invloed van de bank als grootste financierder (vaak 80-90 % van de totaal benodigde financiering). Stemrecht kan dan gaan over het ontwerp van het park (binnen de vergunning voorwaarden), maar ook instemmen met de begroting, toestemming geven over drempeluitgaven, instemming bij (her)investeringen en hoe en wanneer deze instemming te organiseren. Het gaat dus ook over volledige transparantie in relatie tot de communicatie, besluitvorming en de financiële administratie. Met betrekking tot het winstrecht zouden participanten volwaardig moeten kunnen deelnemen door vooraf concrete afspraken overeen te komen onder welke voorwaarden, hoeveel en aan wie dividend wordt uitgekeerd. Een evenwichtige stemverdeling binnen de aandeelhoudersvergadering tussen initiatiefnemer en bewoners als aandeelhouder is daar een belangrijke randvoorwaarde bij.”(pag. 3)
--	--	--

		<p>De keuze voor een bepaald pakket van maatregelen blijft ook voor dit aspect maatwerk. De gemeente is zich er uiteraard bewust van dat er sprake moet blijven van een gezonde businesscase.</p> <p>Randvoorwaarden en uitgangspunten financiële participatie</p> <p>3.5a De initiatiefnemer maakt inzichtelijk hoe minimaal 50% van het zonnepark als lokaal eigendom (inwoners, bedrijven, coöperatie) wordt aangeboden. Hier kan op verschillende manieren invulling aan worden gegeven.</p> <p>3.5b De initiatiefnemer beschrijft de mate en mogelijkheden financiële participatie van omwonenden.</p> <p>3.5c De initiatiefnemer geeft aan welke bijdrage aan het (nog op te richten) gebiedsfonds kan worden geleverd (€/kWh). 3.5d Initiatiefnemer geeft inzicht in eventueel te nemen compensatiemaatregelen voor omwonenden.”(pag. 10)</p>
Zaltbommel	Zon en windbeleid 2021	<p>Voorwaarden financiële participatie</p> <p>“Het is belangrijk dat de omgeving ook de voordelen ervaart van het initiatief. Dit kan door de gemeenschap te laten delen in de opbrengst en ze zeggenschap te geven over het initiatief. Dit is mogelijk via financiële participatie, wat inhoudt dat de omgeving mee investeert en financieel meeprofitert van een initiatief.”(pag. 9)</p> <p>MINIMAAL 50% MET EEN STREVEN NAAR 100% LOKAAL EIGENDOM VAN DE OMGEVING</p> <p>“De initiatiefnemer moet voor ten minste 50% lokaal eigendom van de omgeving organiseren, met een gemeentelijk streven naar 100% lokaal eigendom. Hierbij wordt aangesloten op het landelijke Klimaatakkoord waarin 50% lokaal eigendom wordt nagestreefd. Onder lokaal eigendom wordt verstaan dat inwoners van gemeente Zaltbommel mede-eigenaar zijn. Onder lokaal eigendom worden aandelen in een coöperatie of vereniging of andere democratische ondernemingsvorm verstaan. Een uitzondering hierop is dat er ook een klein percentage van de 50% van naastgelegen gemeente afkomstig mag zijn, de gevolgen van een windturbine in gemeente Zaltbommel houdt namelijk niet op bij de gemeentegrens. De laatste uitzondering zijn aangrenzende percelen aan bedrijventerreinen, deze hoeven geen 50% lokaal eigendom te hebben in de vorm van inwoners voor het realiseren van een zonproject waarvan de energie wordt gebruikt voor eigen gebruik van de bedrijven op het bedrijventerrein.</p> <p>Hierop is het Lokaal Energiebedrijf van gemeente Zaltbommel een uitzondering. Hier is de eigenaar namelijk de gemeente, waardoor de inwoners indirect profiteren.</p> <p>Lokaal eigendom van de omgeving moet geregeld zijn voordat een initiatief in behandeling wordt genomen. Omdat juist in de aanloop van het project waarde wordt gecreëerd en belangrijke beslissingen worden genomen voor de omgeving. Van belang is dat de rechtsvorm van het georganiseerd lokaal eigendom toestaat dat ieder die dat wil toe kan treden. Daarnaast is van belang dat de toegetreden zeggenschap hebben over het initiatief,</p>

[RAADSMEMO –
TOELICHTING ZON- EN
WINDBELEID NAAR
AANLEIDING VAN
CARROUSEL 25-02-
2021](#)

delen in de opbrengsten en zeggenschap hebben over de besteding van eventuele winst. Financiële deelneming (bijvoorbeeld obligaties), waarbij het element zeggenschap ontbreekt, tellen niet mee voor het percentage lokaal eigenaarschap van de omgeving. Schijnconstructies, waarbij het lokaal eigendom in werkelijkheid bestaat uit een verband van commerciële ontwikkelaars, grondeigenaren en/of ondernemingen, zijn niet toegestaan.

OMWONENDEN EN INWONERS DELEN IN DE WINST DOOR MIDDEL VAN OMGEVINGSFONDS

Naast lokaal eigendom, is het ook wenselijk dat de winst lokaal wordt ingezet. De initiatiefnemer is verplicht een omgevingsfonds op te zetten dat ten goede komt aan de omgeving van het initiatief. Een minimale bijdrage van de initiatiefnemer van € 0,50 per MWh aan een omgevingsfonds is verplicht

SAMENWERKINGEN MET LOKALE BEDRIJVEN

De gemeente wil de investeringen zoveel mogelijk ten goede laten komen aan de lokale gemeenschap. Daarom is het wenselijk dat er met bedrijven uit de gemeente wordt samengewerkt.”(pag. 10)

Tendermethodiek op weg van duurzame grootschalige windenergie

Participatie

“1. Knock-out criterium kwaliteit

Wanneer het ingediende project en/of het projectplan naar mening van de gemeente niet voldoende kwaliteit bevat kan het onderbouwd afgewezen worden.

2. Knock-out criterium kartel

Wanneer naar mening van de gemeente onvoldoende concurrentie mogelijk is door kartelvorming (onderlinge afspraken, grondposities en/of op andere wijze) kan de gemeente de aanbiddingen onderbouwd afwijzen.

3. Knock-out criterium procesparticipatie

Iedereen in de ruime omgeving, of het nu bewoners of bedrijven zijn moet actief op de hoogte gebracht worden van de plannen, de ontwikkeling, wat er onderhandelbaar is en hoe, waar en wanneer er bezwaar aangetekend moet worden.

4. Punten procesparticipatie zijn te scoren op:

- inspanningen in / vorm van procesparticipatie. Hoe kunnen mensen uit de omgeving deelnemen, hoe worden mensen die minder snel meepraten actief betrokken, hoe wordt het begrijpelijk gemaakt, in welke mate kan er meegedacht worden.
- Middelen die beschikbaar zijn om vervolgens daadwerkelijk iets met de uitkomsten van de participatie te doen.

5. Bijdrage, meestal in financiële zin aan de omgeving, denk hierbij aan een omgevingsfonds, omwonendenvergoeding, bijdrage aan een landschapsfond et cetera.

[Tendermethodiek
grootschalig
windenergie](#) 2021

6. Eigendoms participatie in de ontwikkelfase.

Een eigendoms participatie van ten minste 50% met een streven naar 100% wordt gestimuleerd. Mede-eigenaarschap garandeert het recht op blijvende grote medezeggenschap en dat zal dan ook meewegen in de puntentelling.” (pag. 3)

Inhoud marktconsultatie

Tijdens de marktconsultatie geeft de gemeente Zaltbommel toelichting op de voorwaarden voor de maatschappelijke tender en wordt het concept uitnodigingskader uiteengezet. In het concept uitnodigingskader staan de volgende zaken beschreven:

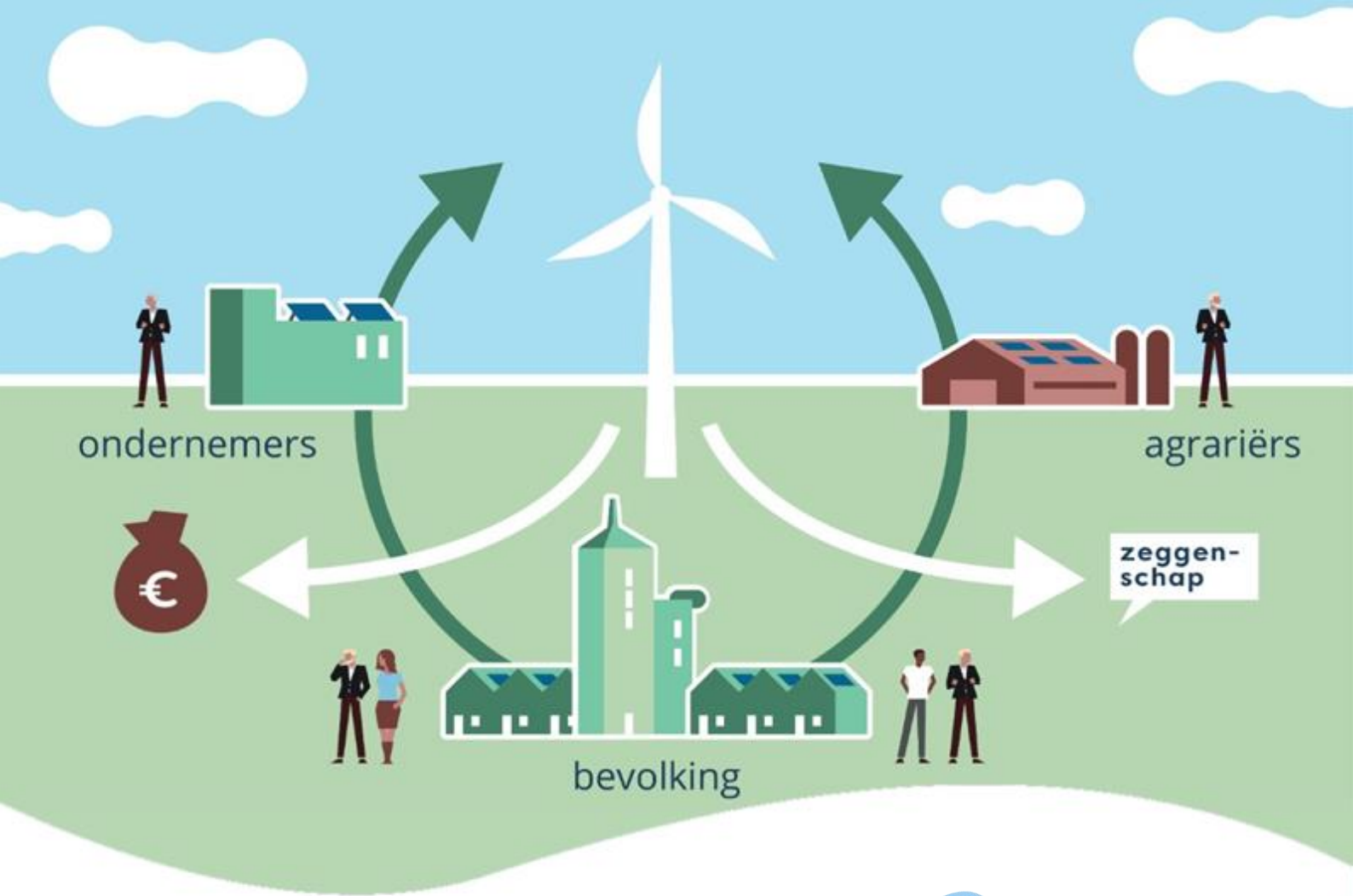
- Voor wie is het uitnodigingskader geschreven?
- Wat is een initiatiefnemer?
- Waar zijn windmolens mogelijk? (specificering zoekgebied(en) (energiekansenkaart).
- Waaruit bestaat een principeverzoek?
- Kaders voor ruimtelijke inpassing
- Kaders voor (financiële) participatie
- Kaders voor geluid en slagschaduw
- Wijze waarop het uiteindelijke proces doorlopen wordt. Naast deze elementen wordt ook uiteengezet hoeveel Megawatt (MW) de uitvraag betreft en wat de belangrijkste eisen zijn aan de windmolens. Hierbij moet gedacht worden aan ashoogte, rotordiameter en tiphoogte van de windmolens. (pag. 6)

Lokaal eigendom

Het is belangrijk dat de omgeving ook de voordelen ervaart van het initiatief. Dit kan door de gemeenschap te laten delen in de opbrengst en ze zeggenschap te geven over het initiatief. Dit is 4 Onder directe omgeving wordt verstaan: omwonenden binnen de afstand van vier keer de masthoogte van de windmolen. 13 Tendermethodiek gemeente Zaltbommel / november 2021 mogelijk via lokaal eigendom, wat inhoudt dat de omgeving mee investeert en financieel meeprofiteert van een initiatief en zeggenschap verkrijgt. De initiatiefnemer moet aantonen dat zij zich inspanssen om ten minste 50 procent lokaal eigendom te organiseren, met een gemeentelijk streven naar 100 procent lokaal eigendom. Hierbij wordt aangesloten op het landelijke Klimaatakkoord waarin 50 procent lokaal eigendom wordt nagestreefd. (...)

Als laatste is initiatiefnemer, overeenkomstig artikel 2.3.2 uit het Zon- en Windbeleid verplicht een omgevingsfonds op te zetten waarbij €0,50 per MWh afgedragen wordt aan dit fonds ten behoeve van de omgeving. Initiatiefnemer dient in overleg met de omwonenden tot een goede invulling van het gebieds fonds te komen. Dit kan betekenen dat de ontwikkelaar beheerder blijft van het omgevingsfonds of dat middels een

	<p>Participatie bedrijven “Participatie met en door industrie en bedrijven vindt vooral collectief plaats via de aanpak op bedrijventerreinen en door middel van sectorafspraken met energie-intensieve industrieën. Voor thema-overstijgende onderwerpen, zoals waterstof en biomassa, vindt participatie bij voorkeur plaats tussen partijen in de gehele keten van productie, transport, innovatie en toepassing.”(pag. 24)</p> <p>Maatschappelijke initiatieven “Het aantal initiatieven in Nederland is de laatste 10 jaar enorm gegroeid en groeit nog steeds. Maatschappelijke initiatieven zijn onmisbaar bij het bereiken van klimaatdoelstellingen en wel om 4 redenen: acceptatie en vermaatschappelijking van transities, innovatiekracht, meervoudige waardencreatie en CO₂-reductie. Daar waar we kansen zien, stimuleren we maatschappelijke initiatieven, ondersteunen deze of werken intensief met hen samen.”(pag. 24)</p> <p>Draagvlak en participatie ‘Wij hechten er waarde aan dat initiatiefnemers belanghebbende partijen, zoals omwonenden, zowel financieel laten participeren als betrekken bij de afwegingen over nieuwe locaties, aantal, hoogte van de windturbines etc. Dit kan bereikt worden door de belanghebbende partijen in een zo vroeg mogelijk stadium bij de planvorming te betrekken. Hiervoor kunnen bijvoorbeeld informatieavonden georganiseerd worden waarbij partijen actief mee kunnen denken over de voornoemde te maken afwegingen.’ (pag. 4)</p> <p>“Wij hechten daarnaast waarde aan een evenwichtige verdeling van lusten en lasten van een windpark. Naast participatie in het ruimtelijke proces is het belangrijk dat belanghebbende partijen ook de mogelijkheid hebben om financieel te participeren. Wij zien de volgende mogelijkheden voor participatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • financiële participatie door het instellen van een (lokaal) beleggingsfonds of het uitbrengen van obligaties; • een coöperatie of burgerinitiatief als (mede) initiatiefnemer; • instellen van een gebiedsfonds; • financiële steun aan (duurzaamheids)initiatieven in een regio; • compensatie door korting op elektriciteit voor omwonenden. <p>Bij het beoordelen van windenergieplannen nemen we ook de inspanningen in relatie tot participatie en het creëren van draagvlak in ogenschouw.”(pag. 4)</p>
--	--

KENNISDOCUMENT

Lokaal eigendom en financiële participatie

RES Fruitdelta Rivierenland

Sandra van Dieten & Willem van Wingerden

Januari 2024

INHOUD

1. Aanleiding	3
2. Lokaal eigendom	5
2.1 <u>Wat is lokaal eigendom?</u>	5
2.2 <u>Vormen van financiële participatie</u>	8
3. Lokaal eigendom en financiële participatie in Nederland	9
4. Inventarisatie beleidskaders lokaal eigendom en financiële participatie Rivierenland 12	
4.1 <u>Inventarisatie</u>	13
4.2 <u>Bevindingen beleidskaders</u>	18
5. Lokaal eigendom en financiële participatie in rivierenland in de praktijk	19
5.1 <u>Introductie: wat is in beeld gebracht</u>	19
5.2 <u>De cijfers</u>	20
5.3 <u>Bevindingen lokaal eigendom en financiële participatie in Rivierenland in de praktijk</u>	24
6. Voortschrijdend inzicht in de praktijk	25
7. Conclusies en aanbevelingen	27
7.1 <u>Conclusies</u>	27
7.2 <u>Aanbevelingen voor vervolg</u>	28
8. Geraadpleegde bronnen	30

Deze inventarisatie naar lokaal eigendom en financiële participatie is een initiatief van het ambtelijk RES-team. Aanleiding was de constatering in de [voortgangsrapportage](#) dat: "Lokaal eigendom een succesfactor is bij het realiseren van duurzame energieprojecten. Op regionaal niveau is er weinig zicht op de invulling van de 50% lokaal eigendom bij projecten", en dat dit daarom om aandacht vraagt. (pag. 25). De RES Stuurgroep FruitDelta Rivierenland heeft kennis genomen van deze rapportage, maar laat het aan de afzonderlijke gemeente(raden) om te oordelen over de conclusies en aanbevelingen.

1 AANLEIDING

“Lokaal eigendom is een succesfactor bij het realiseren van duurzame energieprojecten.” Dit citaat uit de Voortgangsrapportage RES 1.0, (ingediend bij NPRES 1-7-2023) komt overeen met het algemeen streven naar een evenwichtige eigendomsverdeling beschreven in het landelijk Klimaatakkoord uit 2019.

Lokaal eigendom en financiële participatie worden belangrijk gevonden voor een rechtvaardige wijze van verdelen van de lusten en de lasten, het creëren van waarde voor een gebied en het versterken van draagvlak voor grootschalige wind en zon projecten.

Ondanks dat dit belang breed wordt gedragen, werd bij het opstellen van de voortgangsrapportage geconstateerd dat er (regionaal) weinig zicht is op de invulling van de ambitie van 50% lokaal eigendom van de omgeving bij projecten. Daarom is besloten dit thema extra aandacht te geven in 2023. Resultaat is dit kennisdocument, een vervolg en verdieping op het in 2022 opgestelde [kennisdocument participatie](#).

Met dit kennisdocument willen we politiek bestuur, samenwerkingspartners en andere geïnteresseerden inzicht geven in:

- Wat lokaal eigendom en financiële participatie nu precies is.
- Wat er in Rivierenland op dit moment aan beleid is ten aanzien van lokaal eigendom en financiële participatie.
- Wat in de praktijk tot op dit moment in projecten aan financiële participatie en lokaal eigendom is gerealiseerd.
- Doel is om met dit inzicht de daadwerkelijke realisatie van lokaal eigendom en/of financiële participatie waar nodig te versterken door handvatten voor verbetering te bieden.

“Wat een mooi en rijk initiatief hebben jullie genomen met dit document! In vrijwel alle RES-regio’s is in de RES 1.0 het streven naar 50% lokaal eigendom opgenomen. Wat dat inhoudt en wie daarin wat doet om dit streven ook echt te realiseren ontbreekt daarbij vaak. Rivierenland brengt dat streven in haar regio nu in kaart om het gesprek met elkaar op gang te brengen.”

Els Holsappel | NPRES Thematrekker lokaal eigendom en energiegemeenschappen

2 LOKAAL EIGENDOM

2.1 Wat is lokaal eigendom?

Lokaal eigendom betekent dat inwoners en ondernemers samen, deels, of helemaal eigenaar zijn van windmolens of zonnepanelen. En dat zij kunnen meebeslissen over het project en over een deel of over alle opbrengsten. Ze hebben zeggenschap. Via de afspraak om te streven naar 50% lokaal eigendom van inwoners en bedrijven werken projectontwikkelaars, inwoners en bedrijven gelijkwaardig samen in de ontwikkeling, bouw en exploitatie van windmolens en zonnepanelen. Ook het eigendom van een lokale overheid (gemeente, waterschap) telt mee.

Lokaal eigendom is dus een middel om de lokale omgeving zeggenschap te geven over een wind of zonproject. Belangrijke aspecten van lokaal eigendom zijn:

- (collectief) eigendom
- gelijkwaardigheid
- zeggenschap
- verdeling lusten en lasten
- verdeling opbrengsten
- iedereen kan meedoen

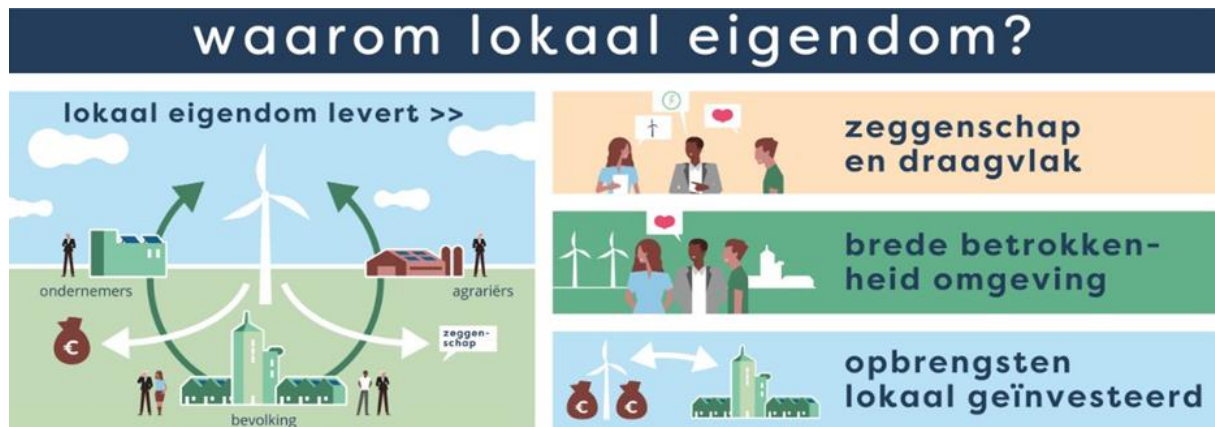
WAAROM IS LOKAAL EIGENDOM BELANGRIJK?

- Projecten gerealiseerd in lokaal eigendom kennen over het algemeen een hogere maatschappelijke acceptatie (lasten & lusten in evenwicht) + lokale communicatie en aanspreekbaarheid.
- Lokaal eigendom is een middel om de lokale omgeving zeggenschap te geven over de ontwikkeling en exploitatie van een wind of zonproject.
- Lokaal eigendom draagt bij aan democratisering van de energietransitie.
- Lokaal eigendom biedt grote kansen om de opbrengsten binnen de regio te houden en bij te dragen aan een lokale energie-infrastructuur en zo de lokale leefomgeving van inwoners te versterken.

Het belang van zeggenschap neemt in rap tempo toe, nu we door hoge energieprijzen en netcongestie steeds meer toewerken naar systemen waarin de opwek, het gebruik en/of de opslag van energie zo dicht mogelijk bij elkaar liggen. Als toekomstige woonwijken door netcongestie niet op het elektriciteitsnet kunnen worden aangesloten, kunnen zij mogelijk wel gebouwd worden als de wijk als gesloten energiesysteem opgezet wordt. Ook bedrijventerreinen experimenteren met het opzetten van een systeem waarin onderling samengewerkt wordt in het opwekken en verdelen van de beschikbare stroom. Dit worden energiegemeenschappen en energiehubs genoemd¹.

¹ zie meer over energiehubs en energiegemeenschappen in het kader op pag. 8

Door de hoge energieprijzen is bovendien de behoefte aan lokale zeggenschap over de lokaal opgewekte stroom bijgekomen. Het gaat dus niet langer alleen over de opwek, maar ook over (de prijs van) de geleverde stroom en aan wie die geleverd wordt. En het gaat ook een belangrijke rol spelen binnen het warmtevraagstuk.

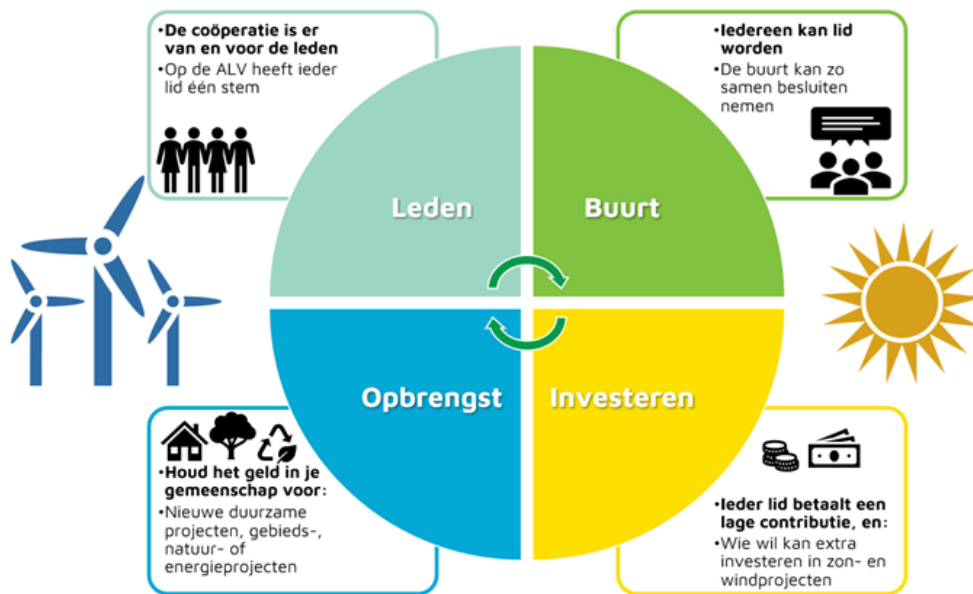
Figuur 1 | Waarom lokaal eigendom?

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN LOKAAL EIGENDOM EN FINANCIËLE PARTICIPATIE?

Bij lokaal eigendom is er altijd sprake van vormen van financiële participatie (bijv. financiële deelneming), maar bij lokaal eigendom zijn inwoners en/of ondernemers uit de omgeving ook mede-eigenaar van het project en hebben ze ook zeggenschap. Bij financiële participatie hoeft dit niet het geval te zijn (bv bij uitgifte obligaties, bijdrage van project aan omgevingsfonds). Een ander verschil is dat er bij financiële participatie leningen zijn waar een individuele investeerder een afgesproken rendement op ontvangt. Bij lokaal collectief/coöperatief eigendom gaan alle revenuen van het zonne- of windproject naar het collectief, waar vervolgens collectief wordt besloten hoe hiermee wordt omgegaan.

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN LOKAAL EIGENDOM EN COLLECTIEF/ COÖPERATIEF EIGENDOM?

- Als een individuele agrariër of ondernemer zonnepanelen op zijn/haar bedrijfsdak heeft, is dat lokaal eigendom.
- Als een groep mensen verenigd in een energiecoöperatie dezelfde zonnepanelen op het bedrijfsdak of zonnepark neerleggen, is er sprake van lokaal eigendom én collectief/coöperatief eigendom.

Figuur 2 | Hoe werkt een energiecoöperatie?

IS LOKAAL EIGENDOM JURIDISCH AFDWINGBAAR?

De exacte vorm van de financiële participatie en de definiëring van 'de lokale omgeving' is met het Klimaatakkoord niet scherp vastgelegd. Lokaal eigendom is een algemeen streven. Het is niet wettelijk verankerd en daarmee is het dus niet juridisch afdwingbaar. Als overheid kun je echter wel een inspanningsverplichting opleggen, mits de gemeente dit goed geborgd heeft in beleid dat is vastgesteld door de gemeenteraad. Dan moeten initiatiefnemers kunnen aantonen dat zij hun best doen om inwoners te betrekken bij hun energieprojecten. Ook kun je als gemeente kaders stellen rond lokaal eigendom, zoals in het beleid voorwaarden aan financiële participatie stellen, vóórdat de gemeente meewerkt aan het wijzigen van een bestemmingsplan. Op het niveau van een vergunning is dat niet mogelijk. De factsheet '[Bevoegdheden overheden bij procesparticipatie en financiële participatie](#)' laat zien waar juridische mogelijkheden liggen om invulling te geven aan de afspraken uit het Klimaatakkoord over participatie.

Daarnaast heeft het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NPRES) een [werkblad lokaal eigendom](#) samengesteld. Dit document bevat ook praktische informatie over het stimuleren, faciliteren en verankeren van lokaal eigendom in beleid, inclusief stappenplan. We verwijzen daarom naar dit werkblad voor meer algemene informatie.

2.2 Vormen van financiële participatie

Binnen de energietransitie in Nederland kennen we op dit moment de volgende vormen van financiële participatie. De voor- en nadelen, wanneer welke optie het meest geschikt is en wie of wat er nodig is om het goed te doen staan uitgebreid uitgewerkt in [de participatiewaaier](#) (figuur 3).

Figuur 3 | De participatiewaaier: opties voor projectparticipatie bij zon- en windprojecten.

(Bron: participatiewaaier 2019)

De energiegemeenschappen zijn een vernieuwende participatievorm. Net als bij het streven naar lokaal eigendom zijn inwoners immers eigenaar van hun eigen energievoorziening en participeren dus in het energiesysteem. Daarmee is het ook een vorm van democratische vernieuwing. De governance en de besluitvorming binnen zo'n energiesysteem vormt een nieuwe vorm van democratische besluitvorming, naast de bekende democratische instituties als de overheden en waterschappen. Deze nieuwe vorm zal zich moeten ontwikkelen met een goede democratische borging en haar plek moeten vinden tussen en een goede samenwerking vinden met de andere democratische instituties.

Kader 1 | Aanverwante vormen van (financiële participatie)

In Nederland kennen we meer vormen van actief burgerschap, waarbij participatie gepaard gaat met een financiële component.

- Veel gemeenten werken met een [leefbaarheidsbudget](#) of variant daarop (initiatievenloket / zelfbeheer). Hierbij krijgen initiatiefnemers een (klein) budget van de gemeente voor het realiseren van kleine uitvoeringsprojecten die de leefomgeving in een wijk verbeteren, zoals groen of speelpleintje. Het leefbaarheidsbudget wordt bijvoorbeeld ingezet in het kader van kerngericht werken.
- Een andere, nog betrekkelijk nieuwe, vorm is die van de [Right to challenge](#) (uitdaagrecht). Met het uitdaagrecht krijgen inwoners/initiatiefnemers de kans om een gemeentelijke taak over te nemen als zij kunnen aantonen dat zij het beter, goedkoper en/of efficiënter kunnen uitvoeren. Het uitdaagrecht is daarmee meer een vorm van opdrachtgever – opdrachtgeverschap.
- Binnen de energietransitie zijn de meest actuele en urgente ontwikkelingen die een financiële component hebben gaande.
- Een [energiehub](#) is een lokale samenwerking tussen meerdere partijen op het gebied van energie. Deze partijen stemmen energie opwek, -opslag, -conversie en -verbruik op elkaar af. Zij maken vaak afspraken over de samenwerking. Ook is er een juridische entiteit of natuurlijk persoon die de partijen vertegenwoordigt. Deze heeft een wettelijke status en handelt namens de samenwerkende groep.
- Een [energiegemeenschap](#) is een groep energienetgebruikers die besluiten energie uit te wisselen of collectieve energieactiviteiten te organiseren via een open en democratisch systeem. Het kan gaan om individuele burgers, eventueel in samenwerking met lokale overheden of kleine ondernemingen.

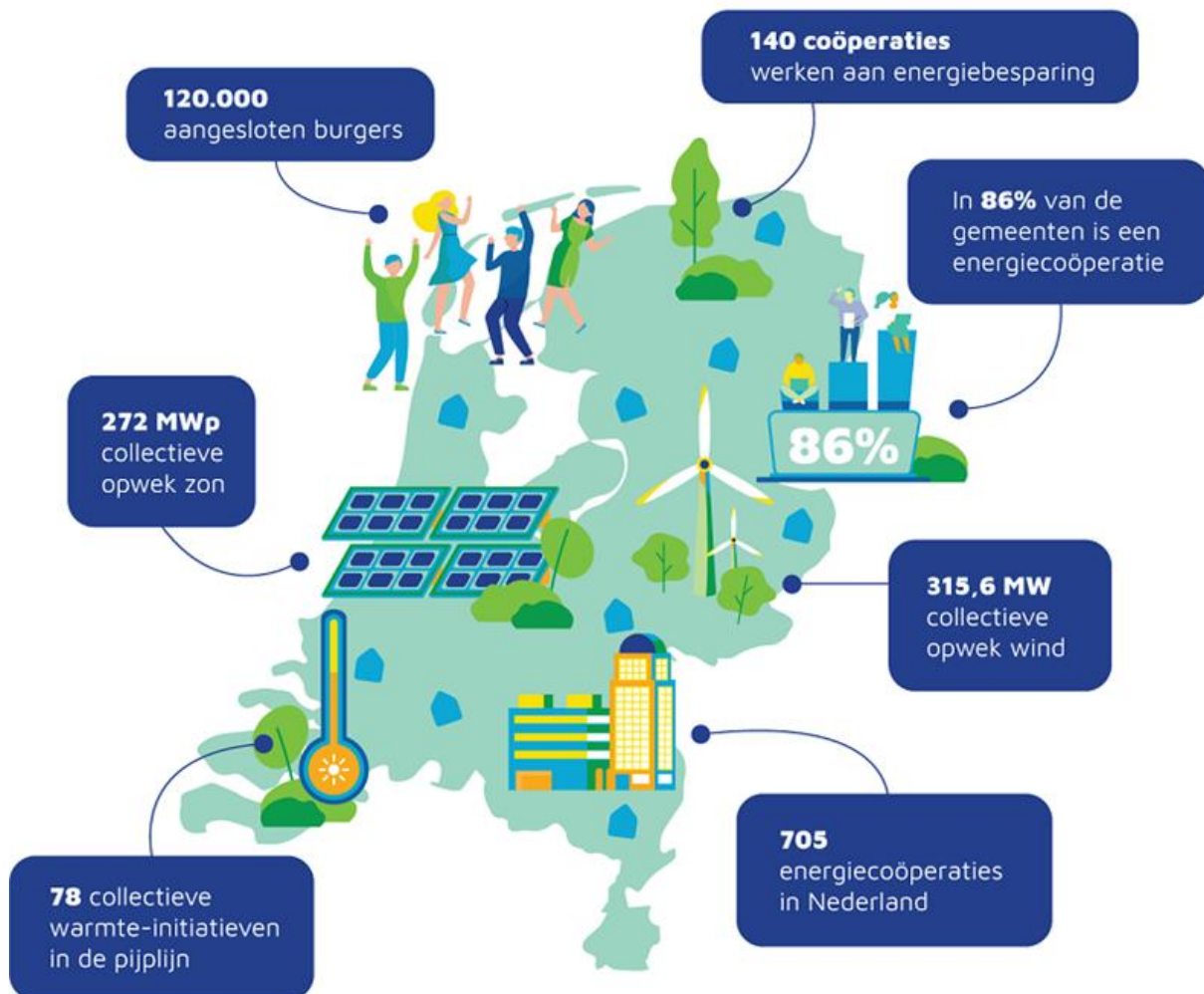
3 LOKAAL EIGENDOM EN FINANCIËLE PARTICIPATIE IN NEDERLAND

Lokaal eigendom kan zelf of samen op (grote) daken, gronden en/of water gerealiseerd worden. In Nederland monitoren verschillende organisaties jaarlijks de ontwikkelingen in het lokaal eigendom in Nederland. De [Lokale Energie Monitor](#) is een samenwerking van [Hier](#) en [Energie Samen](#), de overkoepelende organisatie van burger-energiecoöperaties. De lokale energie monitor maakt onderscheid tussen individueel en coöperatief lokaal eigendom en monitoren de ontwikkeling van coöperatief eigendom door burger-energiecoöperaties.

Volgens de Lokale Energie Monitor telt Nederland in 2022 in totaal 705 energiecoöperaties. In 86% van alle gemeenten is een coöperatie gevestigd. In principe heeft vrijwel iedere Nederlander een coöperatie in de buurt waar hij of zij zich bij kan aansluiten. Het totale aantal actieve burgers dat deelneemt aan de energietransitie als lid van een coöperatie wordt geschat op 120 duizend,

oftewel 1,5% van alle huishoudens in Nederland. Het aantal leden is met 8% toegenomen in vergelijking met 2021.

Ruim tweederde (68%) van alle coöperaties werkt aan zonne-energieprojecten en 59% heeft een operationeel project. Van alle coöperaties werken 87 coöperaties (12%) actief aan windprojecten.

Figuur 4 | bron: [Hier.nu](https://hier.nu)

Ook de [Rijksoverheid](https://rijksoverheid.nl) monitort jaarlijks de financiële participatie hernieuwbare energie op land en heeft de 2^e Kamer op 24 oktober 2023 via een kamerbrief over de nieuwste cijfers geïnformeerd.

De volledige kamerbrief is [hier](#) te lezen. In het kader op de volgende pagina een aantal passages uit deze kamerbrief.

Kader 2 | Passages uit de kamerbrief Monitor financiële participatie hernieuwbaar op land 2023, 24 oktober 2023

- “In deze kamerbrief verwijst lokaal eigendom naar eigendom van lokale partijen (burgers, bedrijven, lokale overheden), die gevestigd zijn in de lokale omgeving van het project en die (mede) eigenaar zijn van de productie-installaties en zo (mede) zeggenschap over de bedrijfsvoering en opbrengsten hebben. Bij financiële participatie investeren omwonenden in een duurzaam energieproject, zonder dat ze daarmee eigendomsrechten en zeggenschap verwerven. Bij een omgevingsfonds wordt een deel van opbrengsten aan maatschappelijke doelen in de omgeving gestort en bij de omwonenden-regeling ontvangen direct omwonenden een financieel voordeel.
- Uit de monitor financiële participatie (peildatum 01-01-2023) blijkt dat lokaal eigendom en financiële participatie bij duurzaam opwek op land (>15 MW) in absolute zin toeneemt, bij zowel wind als zon van ongeveer 200 duizend MWh per jaar in 2019 tot 760 duizend MWh per jaar in 2022 voor zonne-energie, en van ongeveer 1,65 TW per jaar in 2019 tot 4,33TW per jaar in 2022 voor windenergie.
- Het aandeel lokaal eigendom bij windparken is daarmee toegenomen tot 36,1%. Deze groei is mede door de oplevering van Windpark Zeewolde (322 MW), een windpark met 100% eigendom van bewonerscollectieven en lokale agrariërs. In 2022 draagt driekwart van de windprojecten bij aan een omgevingsfonds.
- Hoewel ook bij zonneparken het lokaal eigendom in absolute zin is toegenomen, is het relatieve aandeel lokaal eigendom in verhouding tot alle productie met zon-PV in 2022 afgenomen naar 20,3%. In 2022 is 87% van de gerealiseerde nieuwe productie volledig eigendom van niet-lokaal gevestigde partijen. Dat is beduidend meer dan in voorgaande jaren. Bij zonneparken wordt nog niet standaard een omgevingsfonds opgericht.
- Het inzicht in de toekomstige ontwikkeling van lokaal eigendom als relatief aandeel van de totale pijplijn ontbreekt.
- Ik (demissionair minister Rob Jetten) ben ervan overtuigd dat het onvoldoende inzetten op lokaal eigendom en financiële participatie tot vertraging in de energietransitie kan leiden. Zo ervaren bijvoorbeeld omwonenden van wind- en zonprojecten met lokaal eigenaarschap (bijv. energiecoöperatie, energie-gemeenschap), maar ook van projecten met gedeeld eigenaarschap (van energiebedrijven, grote projectontwikkelaars of investeerders, met lokaal eigendom), het ontwikkelingsproces en de verdeling van kosten en baten rechtvaardiger, dan bewoners in de buurt van projecten die alleen in particulier en niet-lokaal eigendom zijn.
- Onderzoek laat zien dat bereidheid van inwoners om aan lokaal eigendom mee te doen in hoge mate te maken heeft met hun sociale omgeving (wie doet mee?) en met wie de eigenaar is van het project. Ik ben ervan overtuigd, dat er meer kansen zijn en meer potentieel is dan nu benut wordt voor lokaal eigendom en financiële participatie in Nederland.”

4 INVENTARISATIE BELEIDSKADERS LOKAAL EIGENDOM EN FINANCIËLE PARTICIPATIE RIVIERENLAND

Om een goed beeld te krijgen van de actuele stand van zaken in lokaal eigendom en financiële participatie in Rivierenland is er op verschillende manieren research gedaan. Eerst zijn alle bestaande beleidsdocumenten op het gebied van participatie en wind & zonbeleid van alle acht gemeenten en de provincie (als bevoegd gezag voor windparken (5-100 MW)) doorgenomen. De passages die informatie bevatten over lokaal eigendom dan wel financiële participatie zijn letterlijk overgenomen en terug te vinden in het schema in bijlage 1. In samengevatte vorm zijn ze in onderstaande schema's opgenomen.

Daarnaast zijn er vragen gesteld aan de beleidsambtenaren over de kaders, de borging, voortschrijdend inzicht en of deze in de praktijk zijn toegepast en tot aanpassingen hebben geleid. Ook deze antwoorden zijn hieronder in schemavorm terug te vinden. Vervolgens hebben we ook naar de praktijk gekeken. Wat is er aan lokaal eigendom en financiële participatie gerealiseerd binnen de 11 wind- en 34 zonprojecten die Rivierenland rijk is (stand 1 juli 2023). Deze gegevens zijn opgenomen in hoofdstuk 5.

Een 75% versie is door Els Holsappel, Thematrekker lokaal eigendom bij NPRES en Gerlach Velthoven, directeur Betuwewind gelezen en van commentaar voorzien via een persoonlijk gesprek. Ook hebben er interviews plaatsgevonden met een bestuurslid van EcoBuren en de vergunningverleners van de ODR. Een 80% versie is binnen de regiegroep besproken om met elkaar van gedachte te wisselen, te leren en de inhoud aan te scherpen. Daarmee is dit document voltooid.

4.1 Inventarisatie

ZIJN ER BELEIDSKADERS?

Beleid op lokaal eigendom en financiële participatie	Buren Culemborg Maasdriel Neder-Betuwe West Betuwe Zaltbommel
Geen beleid / beleid in de maak	Tiel (beleid in de maak) Provincie Gelderland (benoemt enkel dat er grote waarde aan wordt gehecht)
Eenmalig beleid/ maatschappelijke tender	West Maas en Waal

STREVEN NAAR OF HARDE VOORWAARDE FINANCIËLE PARTICIPATIE / LOKAAL EIGENDOM?

Streven naar financiële participatie	West Maas en Waal (Tender: Aan initiatiefnemers wordt gevraagd te onderbouwen op welke wijze zij vormgeven aan financiële participatie en in welke mate.)
Streven naar lokaal eigendom	Buren (Als bij een initiatief het lokaal eigendom onder de 50% blijft, kan bij een aantoonbare inspanning van de initiatiefnemer het college gemotiveerd besluiten toch medewerking te verlenen. In dat geval zal de initiatiefnemer een grotere afdracht doen aan het Omgevingsfonds.) Neder-Betuwe Zaltbommel (Een uitzondering is dat er ook een klein percentage van de 50% van naastgelegen gemeente afkomstig mag zijn, de gevolgen van een windturbine in gemeente Zaltbommel houdt namelijk niet op bij de gemeentegrens. De laatste uitzondering zijn aangrenzende percelen aan bedrijven-terreinen, deze hoeven geen 50% lokaal eigendom te hebben in de vorm van inwoners voor het realiseren van een zonproject waarvan de energie wordt gebruikt voor eigen gebruik van de bedrijven op het bedrijventerrein.

	Hierop is het Lokaal Energiebedrijf van gemeente Zaltbommel een uitzondering. Hier is de eigenaar namelijk de gemeente, waardoor de inwoners indirect profiteren.)
Financiële participatie als harde voorwaarde	
Lokaal eigendom als harde voorwaarde	<p>Buren (mits, zie streven naar lokaal eigendom hierboven)</p> <p>Culemborg</p> <p>Maasdriel</p> <p>West Betuwe (50 % eigenaarschap: in de geest van dit criterium wordt bedoeld dat de omwonenden (en dat is anders dan de grondeigenaar van het initiatief) worden betrokken. Dat kan in de vorm van een coöperatie, maar dan kan ook door het openstellen van 50 % van b.v. het totaal van de aandelen en een evenwichtige stemverdeling in de aandeelhoudersvergadering.)</p> <p>Zaltbommel (met uitzondering van, zie streven naar) Van belang is dat de rechtsvorm van het georganiseerd lokaal eigendom toestaat dat ieder die dat wil toe kan treden. Daarnaast is van belang dat de toegetreden en zeggenschap hebben over het initiatief, delen in de opbrengsten en zeggenschap hebben over de besteding van eventuele winst. Financiële deelneming (bijvoorbeeld obligaties), waarbij het element zeggenschap ontbreekt, tellen niet mee voor het percentage lokaal eigenaarschap van de omgeving. Schijnconstructies, waarbij het lokaal eigendom in werkelijkheid bestaat uit een verband van commerciële ontwikkelaars, grondeigenaren en/of ondernemingen, zijn niet toegestaan.</p>
N.v.t. / anders	<p>Tiel (nog geen beleid)</p> <p>West Maas en Waal (Een belangrijke voorwaarde is dat de financiële opbrengsten zoveel mogelijk lokaal moeten landen. Dit kan direct bij inwoners, maar bijvoorbeeld ook door investeringen in voorzieningen zoals een sporthal of het dorps huis, in het landschap en in recreatievoorzieningen)</p> <p>Provincie Gelderland ("hecht grote waarde aan")</p>

BELEID BENOEMT VANAF WELK FASE FINANCIËLE PARTICIPATIE/ LOKAAL EIGENDOM WORDT VERWACHT?

Vanaf ontwikkeling (voor vergunningaanvraag)	Buren (bij grootschalige projecten), Culemborg West Betuwe Zaltbommel
Vanaf realisatie	
Vanaf exploitatie	West Maas en Waal (tender)
Weet niet / N.v.t.	Maasdriel (niet duidelijk omschreven) Neder-Betuwe (niet duidelijk omschreven) Tiel (nog geen beleid) Provincie Gelderland (staat niet vermeld)

BORGING TOETSING IN PRAKTIJK GEREGELD?

Ja	<p>Buren: worden in het proces naar vergunningverlening meegenomen en net als de ruimtelijke inpassing getoetst-.</p> <p>Maasdriel: Bij initiatieven wordt een anterieure overeenkomst gesloten waarin afspraken worden vastgelegd. Een participatieplan is onderdeel van deze stukken en is opgesteld. Daarin is opgenomen dat een voorstel voor de financiële participatie (na onherroepelijk plan) ter goedkeuring wordt voorgelegd.</p> <p>West Maas en Waal: via toetsingscommissie maatschappelijke tender.</p> <p>Provincie Gelderland: Onze planbegeleiders toetsen de plannen van anderen aan ons beleid. Daar lopen ze alle aspecten langs die er kunnen spelen in het betreffende gebied: dat zijn alle aspecten die in de omgevingsverordening zijn opgenomen.</p> <p>Bij onze eigen plannen kijken we ook naar ons eigen beleid en lopen daar de van belang zijnde aspecten langs.</p> <p>Voor wat betreft inpassingsplannen is er een team vanuit 'Gebiedsontwikkeling en Uitvoering' (voorheen 'Uitvoering</p>
-----------	---

² zie meer over borging bij voortschrijdend inzicht in praktijk pag. 23

	<p>Fysieke Opgaven (UFO)) die zich bezighoudt met opstellen en zijn zij het die het beleid langslopen.</p> <p>Voor eerste oriënterende gesprekken over windplannen zijn wij zelf die dat langslopen, maar daarbij ook gebruik maken van de kennis van de planbegeleiders.</p>
Nee	<p>Culemborg: Er is intern geen vast format of checklist die ingevuld of afgevinkt moet worden. Het is aan de beleidsmedewerker die een initiatief begeleidt om invulling te geven aan dit onderwerp.</p> <p>West Betuwe: in de gesprekken die wij hebben met ontwikkelaars wordt dit beleid medegedeeld.</p> <p>Neder-Betuwe: Dit wordt meegenomen bij de gesprekken met initiatiefnemers bij de Intaketafel en in de projectorganisatie.</p> <p>Provincie Gelderland: wij toetsen alleen aan participatie beleid indien wij een inpassingsplan opstellen. Wel verwijzen onze windprocesleiders altijd zo vroeg mogelijk in het proces de initiatiefnemers op (proces- en financiële) participatie.</p>
N.v.t.	Tiel: nog geen beleid
Weet niet/ Niet bekend	Zaltbommel

SINDS HET OPSTELLEN VAN HET BELEID PROJECTEN GETOETST AAN WAT ER IN HET BELEID STAAT?

Ja	<p>Buren: Behalve Lingemeer. Alle projecten die in het rijtje staan of ze worden nog getoetst omdat er nog geen vergunning is verleend. Lingemeer draagt wel af, maar het beleidskader was nog niet vastgesteld toen Lingemeer de vergunning kreeg.</p> <p>West Maas en Waal: Nadat het beleid is vastgesteld is er een toetsingscommissie aangesteld om de projecten te toetsen aan het beleid. Deze commissie heeft de aanvragen beoordeeld aan de hand van een toetsingskader. Daar zijn drie projecten uit voortgekomen die het beste pasten bij de kaders uit het zonbeleid van de gemeente. Tijdens het opstellen van de AOK steeds gekeken naar wat zij in hun tenderbod hebben gezegd en of zij dit nakomen.</p>
-----------	--

	<p>West Betuwe: Zeker. De beleidskaders zijn uiteindelijk niet voor niets opgesteld en ook als zodanig vastgesteld.</p> <p>Neder-Betuwe: Ja, (Medel, Spoorstraat Echteld, Windpark Echteld-Lienden, enz.)</p> <p>Provincie Gelderland: ja, bij het opstellen van inpassingsplannen moet je altijd aan eigen beleid toetsen</p>
Nee	<p>Culemborg: In de procedure Windwinning bestond overeenstemming over de uitgangspunten, maar die procedure is gestrand. Bij de coöperatieve zonneweide en de daken, allen door Vrijstad gerealiseerd, is de financiële participatie 'automatisch' gerealiseerd.</p>
N.v.t./ geen projecten geweest	<p>Maasdriel: nog geen nieuwe initiatieven geweest.</p> <p>Tiel: nog geen beleid</p>
Weet niet/ niet bekend	Zaltbommel

HEEFT DE TOETSING TOT AANPASSINGEN / AANVULLINGEN / WENSEN AAN INITIATIEFNEMERS VAN PROJECTEN GELEID?

Ja	<p>Buren: Ja en daar zijn soms flinke discussies over geweest zeker ook over de ruimtelijke inpassing. Dat gesprek is onderdeel van het vergunning proces ook in relatie met de inbreng van inwoners in de omgevingsparticipatie.</p> <p>West Betuwe: Wat je merkt in deze hele discussie is dat er meerdere wegen naar Rome leiden. Er is niet één oplossing. De constructie die wij hebben gekozen bij het zonnepark van The Dutch en de discussie daaromheen, heeft er ertoe geleid dat wij een contra expertise hebben laten uitvoeren door een adviesbureau. Dat adviesbureau onderschreef dat de constructie die was gekozen viel binnen de definitie in het vastgestelde beleidskader. Ook bij het zonnepark rondom knooppunt Deil is weer een andere constructie gekozen.</p> <p>Neder-Betuwe: In plaats van een periodieke bijdrage van de wind- en zonneparken is nu gekozen voor een bedrag ineens aan het Gebiedsfonds Neder-Betuwe</p>
Nee	Culemborg

	<p>West Maas en Waal: Nee wel aanpassingen, maar dat was vooral in het fysieke deel van de toetsing. Dus panelen net wat anders of op een andere plek. Een park heeft bijvoorbeeld een sloot niet meer gedempt waar ze dat wel van plan waren.</p> <p>Provincie Gelderland: ja, dat kan. Veelal komt dat voor in het begin als onze windprocesleiders wijzen op participatie. Zo hebben we bijvoorbeeld bij Echteld-Lienden gewezen op bestrijding van energiarmede.</p>
N.v.t.	<p>Maasdriel: nog geen nieuwe initiatieven geweest.</p> <p>Tiel: nog geen beleid</p>
Weet niet/ niet bekend	Zaltbommel

NEEMT DE PROVINCIE OOK LOKALE KADERS MEE IN AFWEGING?

Nee	Provincie Gelderland
------------	-----------------------------

4.2 Bevindingen beleidskaders

- Financiële participatie en lokaal eigendom doet zijn intrede in Nederland binnen de energietransitie en wordt voor het eerst als streven genoemd in het Klimaatakkoord van 2019. In de algemene beleidsstukken over participatie worden financiële participatie en lokaal eigendom dan ook (nog) niet of nauwelijks genoemd. Beleidsregels hieromtrent zijn enkel terug te vinden in het gemeentelijk wind- en zonbeleid.
- Gemeenten (en provincie) gebruiken een scala aan woorden variërend van "we hechten er waarde aan", naar "we streven naar" tot "50% lokaal eigendom is een harde voorwaarde".
- De duidelijkheid in beleidsvoorwaarden verschilt. Soms staat heel duidelijk opgenomen in welke fase financiële participatie gewenst/ verwacht wordt. Sommige gemeenten doen hier geen uitspraak over.
- Sommige gemeenten hebben uitzonderingen opgenomen in de beleidsregels, voor het geval de 50% lokaal eigendom niet gehaald wordt. Enerzijds is het goed om na te denken over 'wat als' scenario's. Anderzijds kan dit ook opgevat worden als dat de harde voorwaarde toch niet zo hard is en wellicht verkeerd signaal afgeven aan initiatiefnemers.
- De provincie is bevoegd gezag voor wind (5-100 MW) en kan een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) opstellen, of straks onder de Omgevingswet een Projectbesluit nemen, maar heeft tegelijkertijd de doelstellingen het meest vrijblijvend geformuleerd; "wij hechten grote waarde aan".

- Een project kan onder verschillende kaders vallen afhankelijk van welk overheidsorgaan de bevoegdheid over het vergunningsverleningstraject neemt. De provincie is verantwoordelijk voor projecten 5-100 MW, maar biedt gemeenten de mogelijkheid om het proces zelf te doorlopen. Maasdriel heeft hiervan gebruik gemaakt en lokaal eigendom gerealiseerd. De gemeente Buren heeft de bevoegdheid afgewezen in de casus Echteld/Lienden. Deze wordt nu als PIP doorlopen, waarbij lokaal eigendom voor de provincie geen harde voorwaarde is. Als de gemeente Buren de bevoegdheid wel op zich had genomen was lokaal eigendom wel een hard criterium geweest.
- Een bevinding van een bevroegde energie coöperatie is vooral dat er op een te laat moment wordt getoetst, waardoor er geen weg meer terug is. Er ontstaat dan ruimte voor initiatiefnemers om lokaal collectief eigendom af te houden.

5 LOKAAL EIGENDOM EN FINANCIËLE PARTICIPATIE IN RIVIERENLAND IN DE PRAKTIJK

5.1 Introductie: wat is in beeld gebracht

Rivierenland kent (burger) coöperaties als: Fruitstad Energie, Vrijstad Energie, Bommelerwaard, eCoBuren, Betuwewind, Duurzaam West Betuwe, Vitaal Maas en Waal, energiecoöperatie Midden-Betuwe, Vrijstad Windwinning, coöperatie Tricht Duurzaam, Coöperatie Duurzame warmte Enspijk, Thermo Bello. Met gezamenlijk +- 2500 leden (huishoudens). Dit komt neer op 2,5% en is ietsje hoger dan het landelijk gemiddelde van +- 1,5 % van de inwoners die lid zijn van een energie coöperatie.

In Rivierenland tellen we op dit moment 45 projecten voor opwek van zon en wind. Dit zijn de projecten die op 1 juli 2023 waren gerealiseerd of in voorbereiding zijn (pijplijn). Bij elkaar leveren zij in 2030 808 GWh ofwel 2/3e van ons RES bod van 1200 GWh.

VAN AL DIE PROJECTEN IS IN BEELD GEBRACHT:

1. Totale opwek van elektriciteit bij grootschalige opwek met windmolens en zonnenvelden op land en water. Dit meten we in GWh. De opbrengst in euro's is interessant maar niet bekend.
2. Elektriciteit opgewekt in lokaal eigendom.
3. Elektriciteit opgewekt in coöperatief eigendom (coöperatie is hier een burgercoöperatie waar inwoners lid van kunnen worden en dus niet een samenwerking van enkele grondeigenaren)
4. Opbrengst lokale omgevingsfondsen.

NIET IN BEELD GEBRACHT (VANWEGE GEBREK AAN REGIONAAL ZICHT HIEROP):

5. Omwonenden regelingen waarbij omwonenden een bedrag per jaar ontvangen.
6. Aandelenuitgifte waarbij omwonenden voorrang krijgen, bv via duurzaaminvesteren.nl. Meestal kunnen daarna ook anderen intekenen. Voorbeeld is [Zonnepark Echteld](#) waar in enkele weken 250.000 euro is opgehaald. Eerst mochten inwoners uit Echteld investeren, toen anderen uit Neder-Betuwe, vervolgens alle overige geïnteresseerden.
7. De uitkeringen aan leden van een energiecoöperatie die in een wind-of zonproject hebben geïnvesteerd.
8. Zon op grote daken. In vrijwel alle projecten is het een lokale eigenaar die hiervan profiteert. Daarbinnen zijn er ook projecten die (deels) coöperatief worden gerealiseerd op bv bedrijfsdaken, op scholen. Voorbeeld is het Zonneproject Den Heuvel, een samenwerking van de agrarisch ondernemer en Vrijstad Energie.
9. Eigen omgevingsfonds van Betuwewind.
10. Lokale werkgelegenheid bij bijvoorbeeld aannemers, installateurs.
11. De mate waarin lokaal collectief eigendom al in de ontwikkelfase bestond en welke ontwikkelwinst daarmee is gemaakt.

Vanwege de punten 5-11. levert dit kennisdocument geen compleet beeld van de financiële opbrengsten voor de regio Rivierenland. Bij de vervolgaanbevelingen komen we hierop terug.

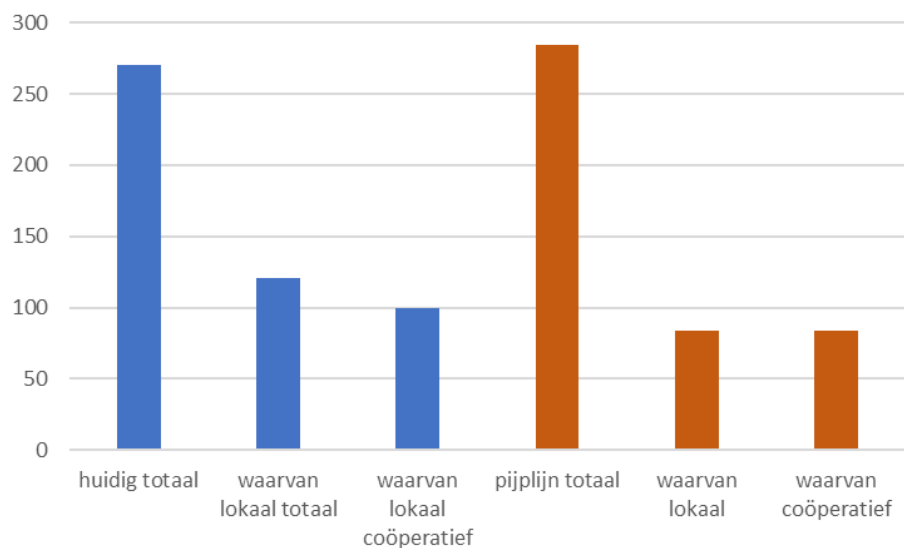
5.2 De cijfers

WIND, AANDEEL LOKAAL, COÖPERATIEF

Bij alle windprojecten die al gerealiseerd zijn (=huidig) en in voorbereiding (=pijplijn) is het percentage lokaal eigendom genoteerd. Lokaal eigendom kan deels of geheel bij een ondernemer, lokale overheid of coöperatie liggen. Hieronder is te zien wat de energieopbrengst is van alle windprojecten is en welk deel lokaal-totaal is. Naast lokaal-totaal is het lokaal-coöperatieve deel apart in beeld gebracht. Zie voor de definities ook hoofdstuk 2.

Vergelijking landelijk: in hoofdstuk 3 is te lezen dat in 2022 er 36,1% van de windprojecten in lokaal eigendom was. Dit kunnen we vergelijken met huidig-lokaal-totaal in de staafdiagrammen hierboven, dat is 45%. In onze regio dus 9% meer dan landelijk.

We tellen de huidige, al gerealiseerde projecten op bij de projecten in de pijplijn. Ervan uitgaande dat die allemaal worden gerealiseerd, is dit beeld dus de situatie in 2030. Bij de windprojecten is de energieopbrengst in 2030 voor 33% in lokaal eigendom. Dit is allemaal coöperatief.

Figuur 5 | Energieopbrengst windprojecten in GWh in 2030

Tabel 1 | Energieopbrengst winprojecten (figuur 5) uitgedrukt in percentages

HUIDIG	
Opbrengst lokaal van totaal	45%
Opbrengst coöperatief van totaal	37%
PIJPLIJK	
Opbrengst lokaal van totaal	30%
Opbrengst coöperatief van totaal	30%
Totaal huidig en pijplijn wind 2030	100%
Opbrengst lokaal van totaal	37%
Opbrengst coöperatief van totaal	33%

WIND, OMGEVINGSFONDS

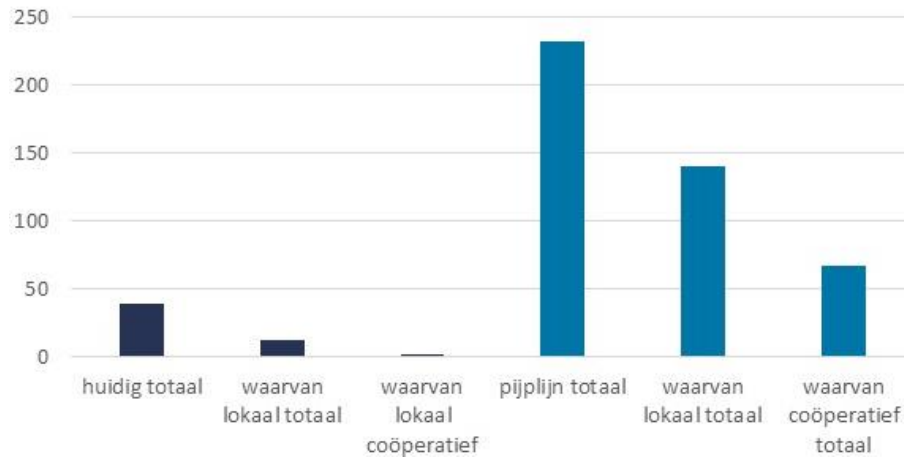
Voor het inzicht in financiële participatie in euro's kijken we in dit document naar de opbrengsten van energieprojecten voor de lokale omgevingsfondsen. Gemeenten vragen aan ontwikkelaars een afdracht van 0,5 – 1,0 euro/jaar voor iedere megawattuur. De jaarlijkse bijdragen aan lokale omgevingsfondsen van windprojecten in 2030 zijn afgerond €245.000

Tabel 2 | Wind: omgevingsfonds inkomsten per jaar in 2030

Huidig	€ 100.000
Pijplijn tot 2030	€ 143.400
TOTAAL	€ 243.400

ZONNEVELDEN, AANDEEL LOKAAL, COÖPERATIEF

De jaarlijkse bijdragen aan lokale omgevingsfondsen van zonprojecten zijn in 2030 afgerond €145.000. Ook bij de zonnevelden is het uitgangspunt dat alle projecten in de pijplijn in 2030 zijn gerealiseerd.

Figuur 6 | Energieopbrengst zonnevelden op veld/ water in GWh in 2030

Tabel 3 | Energieopbrengst zonnevelden (figuur 6) uitgedrukt in percentages

HUIDIG	
Opbrengst lokaal van totaal	30%
Opbrengst coöperatief van totaal	4%
PIJPLIJN	
Opbrengst lokaal van totaal	60%
Opbrengst coöperatief van totaal	29%
Totaal zonneveld huidig en pijplijn 2030	100%
Opbrengst GWh lokaal van totaal	56%
Opbrengst GWh coöperatief van totaal	25%

Bij zon vallen enkele zaken op:

- Het grote aantal projecten in de pijplijn.
- Het aandeel lokale en coöperatieve opwek neemt sterk toe bij de projecten die nu in de pijplijn zitten vergeleken met de huidige projecten.
- Anders dan bij wind is er een verschil tussen het lokale totaal en het aandeel coöperatief. Het lokale totaal is groter door bv de waterschap projecten, de AVRI, enkele teelt ondersteunde voorzieningen, landgoedeigenaar. Daarnaast zijn er enkele coöperatieve projecten bijgekomen de laatste jaren. Bijvoorbeeld enkele van eCoBuren i.s.m. K3delta (zand- en grindwinning)

ZON EN WIND TOTAAL

Tabel 4 | Energieopbrengst zon- en windprojecten bij elkaar opgeteld

HUIDIG ZON+WIND	
Opbrengst lokaal van totaal	43%
Opbrengst coöperatief van totaal	33%
PIJPLIJK ZON+WIND	
Opbrengst lokaal van totaal	43%
Opbrengst coöperatief van totaal	28%
Totaal huidig en pijplijk 2030 zon+wind	100%
Opbrengst GWh lokaal van totaal	43%
Opbrengst GWh coöperatief van totaal	30%

FINANCIËLE PARTICIPATIE IN DE PRAKTIJK

Omwonenden regeling	<p>Culemborg (Uitgangspunt daarbij is dat alle landeigenaren en pachters in een nader te bepalen straal van minimaal 300 meter rondom een windpark samen bepalen hoe de grondopbrengst wordt verdeeld en dat de omwonenden een bedrag per huishouden ontvangen als hun woning binnen dat gebied ligt.)</p> <p>Neder-Betuwe Maasdriel Zaltbommel</p>
Omgevingsfonds	<p>Buren Neder-Betuwe West Betuwe Maasdriel (oprichting gepland 2024) Zaltbommel Culemborg (eigen omgevingsfonds Betuwewind)</p>
Financiële deelneming sec (dus niet via coöperatie)	<p>Neder-Betuwe Zaltbommel Provincie Gelderland</p>
N.v.t. (geen projecten)	
N.v.t./ anders/niet bekend	Tiel (nog geen beleid)

5.3 Bevindingen lokaal eigendom en financiële participatie in Rivierenland in de praktijk

De bevindingen zijn bedoeld om een antwoord te geven op de vraag: hoe staat het met de doelstelling van 50% lokaal eigendom bij projecten voor zon en wind?

- Op dit moment wordt de 50% niet gehaald. Als we zon en wind bij elkaar optellen verwachten we een aandeel lokaal eigendom van 43% in 2030.
- Bij de projecten voor zon op veld is 56% in 2030 haalbaar als lokaal eigendom bij de pijplijnprojecten goed wordt ingevuld. Van het totaal is 25% coöperatief.
- Voor zon geldt de conclusie alleen als bij de pijplijnprojecten de betrokken coöperaties ook daadwerkelijk mede-eigenaar worden.
- Bij windprojecten is het lokale eigendom 37% van het totaal als in 2030 de pijplijnprojecten zijn gerealiseerd.
- Het aandeel lokaal eigendom neemt af in de toekomst. Dit komt doordat in de pijplijnprojecten er een relatief groot aandeel is van het project Echteld-Lienden (PIP-provincie) waar geen lokaal eigendom is voorzien. Bij de andere windprojecten in de pijplijn is er wel lokaal eigendom.
- Bij zonnenvelden (incl. water) is in 2030 de lokale opbrengst 56% van het totaal.
- Op dit moment is van de zonnenvelden in Rivierenland 30% in lokaal eigendom. Het landelijke cijfer is 20,2%. Van de windprojecten is op dit moment 45% in lokaal eigendom, landelijk 36,1%. De regio scoort op dit moment dus beter dan het landelijk gemiddelde.
- Het lokale en coöperatieve aandeel bij zonneprojecten is in de pijplijn sterk toegenomen.
- De totale regionale jaarlijkse bijdrage aan de lokale omgevingsfondsen is in 2030: 388.085 euro (144.685 + 243.400).
- Voor het inzicht in de totale regionale financiële participatie leveren opbrengsten voor lokale omgevingsfondsen maar een deel van het inzicht. De uitkeringen aan leden van een coöperatie die hebben geïnvesteerd horen hier ook bij. Ook de vergoedingen voor grondeigenaren, omwonenden, lokale en regionale aandeelhouders zouden moeten worden opgeteld voor een volledig beeld. Bovendien hebben sommige coöperaties ook duurzaamheidsfondsen met een vergelijkbare werking als het lokale fonds.

6 VOORTSCHRIJDEND INZICHT IN DE PRAKTIJK

WEST BETUWE

Wat je merkt in deze hele discussie is dat er meerdere wegen naar Rome leiden. Er is niet één oplossing. De constructie die wij hebben gekozen bij het zonnepark van The Dutch en de discussie daaromheen, heeft ertoe geleid dat wij een contra expertise hebben laten uitvoeren door een adviesbureau. Dat adviesbureau onderschreef dat de constructie die was gekozen viel binnen de definitie in het vastgestelde beleidskader. Ook bij het zonnepark rondom knooppunt Deil is weer een andere constructie gekozen.

ZALTBOMMEL

Zaltbommel zit midden in een heroverweging van het gehele beleid richting energie infrastructuur en smart energy hubs. Zaltbommel wil ruimtelijk gaan sturen en middelen die zijn vrijgemaakt bijvoorbeeld niet alleen in windmolens of zonneparken te stoppen maar ook in batterijen, i.v.m. netcongestie. Ook de manier waarop nu wordt omgegaan met financiële participatie en lokaal eigendom wordt aangescherpt. Idee is om het om te buigen (op aangeven van ESR) naar:

- Een reeds bij inschrijving getekende SOK tussen inschrijver en (vertegenwoordiger van) lokale partijen; zwaarder dus dan alleen een inspanningsverplichting. En dan kan er nog een gewicht aan worden gehangen van hogere score bij hoger percentage.
- RO trekken we naar voren. We gaan zelf iets dieper verkennen waar de zoekgebieden liggen. I.p.v. dat we alleen achteraf gaan toetsten. Zowel met de verkenning vooraf als met de toets achteraf gaan we een score hangen aan in hoeverre de locatie past in ons beoogde energiesysteem (bijvoorbeeld: hoever ligt het van de beoogde Smart Energy Hub vandaan?)

BUREN

Het draagvlak vereiste is echt maatwerk project en locatie specifiek. Soms ontstaat er een spanningsveld tussen wat in beleid in zwarte letters staat en wat inwoners/omwonenden willen. Dit is een dynamiek die je niet vooraf kunt inschatten, maar wel belangrijk is om mee te kunnen wegen. De resultaten uit de omgevingsdialoog en daarmee het lokaal draagvlak en project specifieke aspecten kan aanleiding zijn om met bestuurlijke instemming af te wijken van de ruimtelijke of participatie kaders.

Het zou maar zo kunnen dat er een grens is aan wat lokaal eigendom opgebracht kan worden. Zeker bij veel en meerdere projecten kan de lokale vijver waar in we vissen nog wel eens te klein blijken. Verder zal kunnen blijken dat bij de vergunningverlening gemaakte afspraken later wellicht niet haalbaar blijken en dan is de vraag wat je als gemeente/vergunningverlener gaat doen. Hebben we nog geen ervaring mee.

MAASDRIEL

De notitie lokaal eigendom en participatie genoemd in de Visie zon en wind Maasdriel¹ worden naar verwachting gerealiseerd in 2024. De voorbereiding van de tender voor zonne-energie stond gepland vanaf 2023. Hiermee wordt naar verwachting gestart in 2024.

Borging

Tijdens het opstellen van deze inventarisatie worstelden we met de vraag hoe te bepalen of de beleidsregels rondom lokaal eigendom en/financiële participatie goed geborgd zijn. Kan er sprake zijn van goede borging als de verantwoordelijkheid ligt bij één individu, zonder duidelijke afvinklijstjes of afspraken op welke momenten in het proces (ontwikkeling, realisatie, exploitatie) gecheckt wordt en wat de mogelijkheden en/of consequenties zijn als niet wordt voldaan aan wat in het gemeentelijk beleid staat opgenomen? Een gesprek met de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) gaf enige opheldering. De ODR toetst plannen voor de opwek van duurzame energie en verstrekt de omgevingsvergunning. Dit geldt voor zeven gemeenten, Tiel voert deze taak zelf uit. De ODR toetst op bestemmingsplannen en planologische (fysiek ruimtelijk) aspecten. Niet op sociale aspecten als participatie of wie financieel rendement ontvangt op de ruimtelijke ontwikkeling waarvoor een vergunning wordt aangevraagd.

Op dit moment melden initiatiefnemers zich bij gemeenten omdat de opwek van duurzame energie nog niet in bestemmingsplannen is opgenomen. Zo raken gemeenten en initiatiefnemer met elkaar in gesprek en kunnen afspraken opgenomen worden in een principe besluit en een anterieure overeenkomst. Dit legt de afspraak vast, maar daarmee is de borging, de toetsing nog niet per definitie goed geregeld.

Nu de Omgevingswet van kracht is zullen bestemmingsplannen vervangen worden door een omgevingsplan. Te verwachten valt dat daar de opwek van duurzame energie wel in wordt opgenomen. Een vergunningaanvraag verloopt dan via de ODR en contact van initiatiefnemer richting gemeente is dan niet langer vanzelfsprekend. De toetsing op niet planologische aspecten als participatieprocessen en lokaal eigendom is daarmee ook nog niet gewaarborgd.

Er zal dus gezocht moeten worden naar een manier waarop ofwel criteria als participatieprocessen en lokaal eigendom worden opgenomen in toetsing door ODR ofwel zal op een andere manier toetsing en borging vastgelegd moeten worden. Wellicht bieden aanvullende voorwaarden in het omgevingsplan een oplossing, kunnen criteria in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) worden opgenomen, of in de voorwaarden voor subsidies. Tot het moment dat dit is uitgezocht en ingeregeld is er zuiver theoretisch gezien bij geen enkele gemeente sprake van goede borging.

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

7.1 Conclusies

Lokaal eigendom is belangrijk omdat het over het algemeen bijdraagt aan een hogere maatschappelijke acceptatie (lasten & lusten in evenwicht) + lokale communicatie en aanspreekbaarheid. Het is een middel om de lokale omgeving zeggenschap te geven over de ontwikkeling en exploitatie van een wind of zonproject. Het draagt bij aan democratisering van de energietransitie en biedt grote kansen om de opbrengsten binnen de regio te houden en bij te dragen aan een lokale energie-infrastructuur en zo de lokale leefomgeving van inwoners te versterken.

Het belang van zeggenschap neemt in rap tempo toe. Waar het begon met zeggenschap over de opwek, gaat het inmiddels ook over (de prijs van) de geleverde stroom en aan wie die geleverd wordt. Bovendien gaat het ook een belangrijke rol spelen binnen het warmtevraagstuk.

De hoofdvraag van dit kennisdocument is hoe 50% lokaal eigendom en financiële participatie in de regio Rivierenland worden ingevuld in beleid en in de uitvoering van projecten.

1. Alle gemeenten en de provincie streven naar (minstens) 50% lokaal eigendom en/of financiële participatie. Er zijn verschillende uitwerkingen.
2. Sommigen hebben de uitgangspunten helder en meetbaar (relatief hard), anderen meer als streven (relatief zacht) geformuleerd.
3. De toetsing van het nakomen van de beleidsregels door ontwikkelaars is niet bij alle gemeenten goed geborgd.
4. Commerciële partijen streven naar maximaal rendement. Willen we in Rivierenland lokaal eigendom realiseren dan moet het bevoegd gezag (gemeente of provincie) dit afdwingen met duidelijk beleid en rechte rug.
5. Het rendement is het hoogst in de ontwikkelingsfase. Daarom is het belangrijk om in het beleid duidelijk te maken dat er sprake moet zijn van lokaal eigendom vanaf de start (ontwikkeling). Dit is niet bij alle gemeenten en provincie duidelijk vastgelegd.
6. Voor windprojecten is het **verwachte** aandeel lokaal eigendom in 2030 33%. Daarmee halen we dus het streven van 50% niet. (De PIP Echteld Lienden een groot aandeel in de pijplijn heeft, zonder lokaal eigendom (Vattenfall is initiatiefnemer). Bij de pijplijn projecten in Maasdriel, Zaltbommel, Culemborg, Midden-Betuwe is er wel lokaal eigendom maar dat weegt niet op tegen de PIP.)
7. Voor zonprojecten is het **verwachte** percentage lokaal eigendom in 2030 55%, 23% is lokaal en coöperatief (de overige 32% zijn lokale ondernemers en overheden). Hier is de trend dat het % lokaal en ook het % coöperatief stijgt door de projecten in de pijplijn.

8. Voor financiële participatie ontbreken zowel beleidsdoelen als de gegevens voor een compleet beeld. Alleen voor het onderdeel omgevingsfonds kunnen we zeggen dat er na realisatie van de projecten in de pijplijn jaarlijks 384.085 euro (140.685 + 243.400) aan de lokale omgevingsfondsen wordt bijgedragen.
9. De borging van beleid over lokaal eigendom is op dit moment niet goed geregeld.

“De harde opstelling van 2 wethouders en gedeputeerde is de enige reden dat lokaal eigendom door Betuwewind een succes is geworden. En dat is ook precies de reden, waarom het bij veel andere projecten in Nederland niet goed van de grond komt”

Gerlach Velthoven | directeur Betuwewind

7.2 Aanbevelingen voor vervolg

1. De inventarisatie van de projecten (bijlage 2) te beschouwen als 0-meting en de vooruitgang te blijven monitoren de komende jaren door het opnemen in de barometer van het Energieportaal Rivierenland. **(actie Werkgroep Elektriciteit)**
2. Deze inventarisatie te gebruiken voor het regionale gesprek over lokaal eigendom en het onderling uitwisselen van kennis en ervaring hierover. **(actie regiegroep en stuurgroep)**
3. Op basis van de huidige cijfers en prognose wordt het doel van 50% lokaal eigendom op wind niet gehaald. Willen we dit wel halen, zal actief ingrijpen/ actie ondernemen nodig zijn. **(actie gemeenten)**
4. Neem lokaal eigendom en financiële participatie ook op in het overkoepelende (algemene) participatiebeleid. En leg de relatie met beleid Omgevingswet. **(actie provincie en gemeenten)**
5. Wees duidelijk in de formulering van je beleidskaders. Woorden doen ertoe. Wat de inventarisatie naar lokaal eigendom en financiële participatie in Rivierenland duidelijk heeft gemaakt is dat er een variëteit aan formuleringen bestaat. Alleen als in het gemeentelijk beleid 50% lokaal eigendom als harde voorwaarde staat genoemd ben je als gemeente echt duidelijk wat je van initiatiefnemers verwacht. Ook is het belangrijk om in het beleid op te nemen dat het uitgangspunt van 50% lokaal eigendom voor de omgeving vanaf de ontwikkelingsfase geldt. Ten slotte is het zinvol om ook tijdens het proces waarin afspraken worden gemaakt, dan wel verplichtingen worden opgelegd, meteen wordt nagedacht over hoe de gelden ten goede van de omgeving en op de juiste plek terechtkomen. **(actie zie 6 & 7)**

6. De provincie werkt op dit moment aan het actualiseren van haar windbeleid. We adviseren om de paragraaf over lokaal eigendom en financiële participatie aan te scherpen. **(actie provincie)**
7. Ook de gemeente Tiel werkt op dit moment aan het opstellen van haar visie rondom windbeleid. Wij adviseren om de conceptversie voor deze visie eventueel aan te scherpen op basis van dit document. De andere gemeenten kunnen een evaluatie van het huidige beleid en/of de uitvoering daarvan overwegen. **(actie gemeenten)**
8. Mensen verwachten een betrouwbare én voorspelbare overheid. In dat licht zou het geen verschil moeten maken voor initiatiefnemers welk overheidsorgaan de bevoegdheid voor vergunningverlening pakt. Eenzelfde beleidskader voor lokaal eigendom is ook duidelijker bij grensoverschrijdende projecten zoals Echteld/Lienden en OER. Daarom achten wij het wenselijk om een eenduidig beleid voor lokaal eigendom en financiële participatie binnen Rivierenland (gemeenten en provincie) te maken, op basis van de beste teksten die voorhanden zijn en met lokaal eigendom als harde voorwaarde. Maak bijvoorbeeld een regionaal woordenboek / begrippenkader over lokaal eigendom en financiële participatie ter inspiratie voor lokaal beleid. **(actie RES- team i.o.m. regiegroep)**
9. Maak gebruik van de bestaande mogelijkheden zoals een anterieure overeenkomst om de afspraken over lokaal eigendom en financiële participatie goed vast te leggen met initiatiefnemer en bewaak de nakoming ervan. **(actie gemeenten)**
10. Ga in gesprek met de ODR om de borging van niet planologische aspecten, zoals participatieprocessen en lokaal eigendom goed geregeld te krijgen binnen de Omgevingswet. **(actie gemeenten i.s.m. ODR)**
11. Overweeg om het beeld van de financiële opbrengst in euro's voor de regio rivierenland compleet te maken. **(actie RES-team i.s.m. werkgroep elektriciteit)**

Aanvullende aanbevelingen/ tips op basis van de opgedane kennis:

12. Overheden leggen nu vaak de verantwoordelijkheid voor een omgevingsdialoog en participatietraject bij een initiatiefnemer neer, maar de overheid kan ook eerst zelf een omgevingsdialoog voeren om met inwoners de criteria op te stellen, waaraan een initiatiefnemer moet voldoen om een opwekproject voor de omgeving acceptabel te maken. Dit brengt inwoners veel meer in positie, wat ervoor kan zorgen dat lokale energiecoöperaties makkelijker vanaf de ontwikkeling als volwaardig gesprekspartner mee kunnen doen. Ook kan dit bijdragen aan duidelijkere randvoorwaarden aan initiatiefnemers op het gebied van ruimtelijke inpassing, versterking van de biodiversiteit, etc.
13. Met het groeiend belang van zeggenschap (en dus lokaal eigendom) door de ontwikkeling van energiegemeenschappen voor bijvoorbeeld warmte en woonwijken die niet op het net worden aangesloten en energiehub op bedrijventerreinen, is het wenselijk om structureel aandacht voor het thema van lokaal eigendom en financiële participatie te organiseren.
14. Overweeg om in vervolgonderzoek ook aandacht te schenken aan actuele deelaspecten, zoals [inclusieve en rechtvaardige participatie](#).

8 GERAADPLEEGDE BRONNEN

Dit document is tot stand gekomen na raadpleging van onder meer onderstaande bronnen. Teksten uit deze bronnen zijn gedeeltelijk overgenomen en in dit document verwerkt. Om het document overzichtelijk te houden is niet bij elke overgenomen zin een verwijzing naar betreffende document opgenomen.

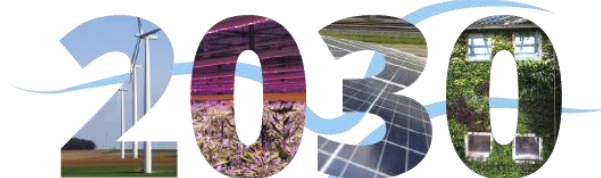
- Beleidsdocumenten gemeenten Rivierenland. (zie links in bijlage 1)
- Beleidsdocumenten provincie Gelderland. (zie links in bijlage 1)
- [Werkblad lokaal eigendom](#) Handvaten voor het faciliteren van lokaal eigendom en het verankeren in beleid, NPRES
- [Werkblad Maatschappelijke Tender](#), Handvaten voor het afwegen waarom, wanneer en hoe je een maatschappelijke tender inzet, NPRES
- [Participatiewaaiër](#)
- [Participatie bij zonne-energie en windenergie op land](#), RVO
- [Hier.nu Lokale energie monitor](#)
- [Energie samen](#), koepel- en belangenorganisatie van energiecoöperaties
- [Hier](#), over samen energie besparen en opwekken en met de buurt van het gas af
- [Gedragscode Zon op Land](#) (2019)
- [Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land \(oktober 2020\)](#)
- [Knelpunteninventarisatie energiecoöperaties](#), RVO 2023
- [Wind en zonneparken realiseren samen met inwoners](#), energie samen en de natuur & milieufederaties, 2020
- [Opwekprojecten voor iedereen](#), energie samen academie, 2023
- [Menukaart lokaal eigendom](#), RES West-Overijssel, 2021
- [Keuzes en scenario's lokaal eigendom](#), RES West-Overijssel, 2021
- Kamerbrief [Monitor financiële participatie hernieuwbaar op land](#) 2023

Interviews gehouden met:

- Gerlach Velthoven, directeur Energiecoöperatie Betuwewind
- Evert Obdijn, bestuurslid Ecoburen
- Els Holsappel, thematrekker lokaal eigendom en energiegemeenschappen NPRES
- Rudy Lenderink en Riaz Kariman, Vergunningverleners ODR

Dit document is tot stand gekomen met behulp van de medewerking van de leden van de regiegroep voor het aanleveren van informatie en het beantwoorden van aanvullende vragen om een scherper beeld te krijgen.

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE

Rivierenland